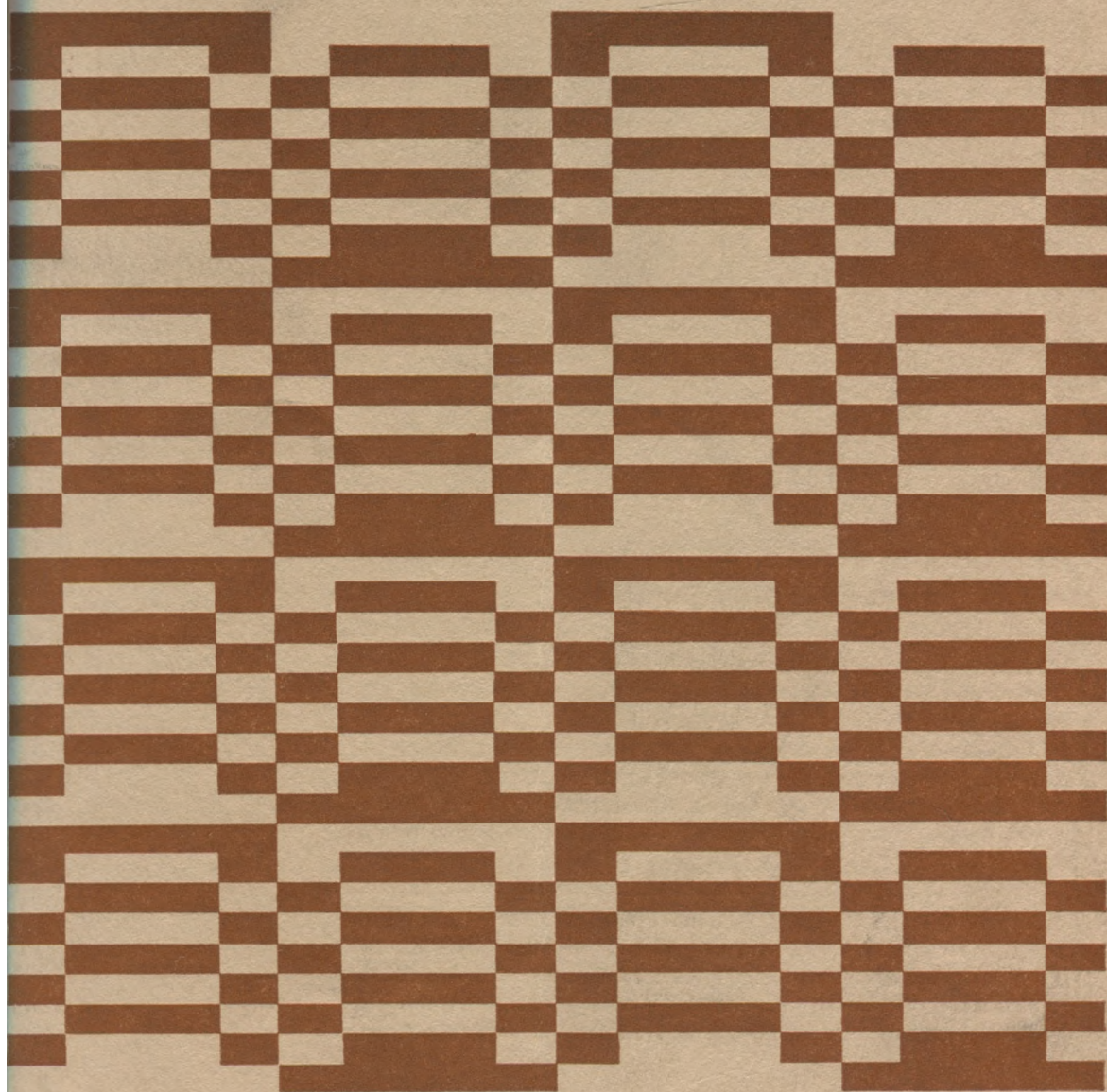

laiškai
lietuviams

1973
vasaris
february
2

DABARTINĖ 16-TOSIOS VASARIO PRASMĖ Redaktorius	37
UTOPIJA AR CHAOSAS? (II) A. Paškus	39
ŽVILGSNIS Į MENĄ (XI) F. Jucevičius	43
EILĖRAŠČIAI Danguolė Sadūnaitė	47
JĖZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE (II) Br. Krištanavičius, S.J.	48
VAIKŲ DARBŠTUMAS Angelė Vaičiulienė	53
MŪSŲ JAUNIMAS DABARTYJE Vysk. Vincentas Brizgys	55
PROGINĖS MIŠIŲ MALDOS Antanas Saulaitis, S.J.	56
PASIMATYMAS BROLIO MYKOLO GATVĖJE Danutė Bindokienė	58
NE TIE VARPAI K. Pažėraitė	59
“DIDŽIŲJŲ KLAUSIMŲ” LABIRINTE (IV) Dr. Gr. Valančius	61
TĖVYNĖJE Danutė Bindokienė	64
KALBA Juozas Vaišnys, S.J.	67
DEBUSSY IR MENOTTI Iz. M.	69
“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” METINĖ ŠVENTĖ Redakcija	72

Šis numeris iliustruotas dail. Magdalenos Stankūnienės kūrinių nuotraukomis.

Viršelis ir skyrių vinjetės — Jūratės Eidukaitės.

**LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas
religinės ir tautinės kultūros žurnalas.**

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai:

Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas,
Algimantas Kezys, S.J., Nijolė Užubalienė.

Administracija: Petras Kleinotas, S.J., ir Aleksandra Likanderienė.

Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636.

Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam,
Conn. 06260. Metinė prenumerata — 5 dol., atskiuro numerio kaina
50 centų.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published
monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit
Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois
60636. Yearly subscription \$5.00, single copy 50 cents. Second class
postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

laiškai lietuviams

1973
vasaris
february
XXIV no2

Religinės ir tautinės kultūros žurnalas

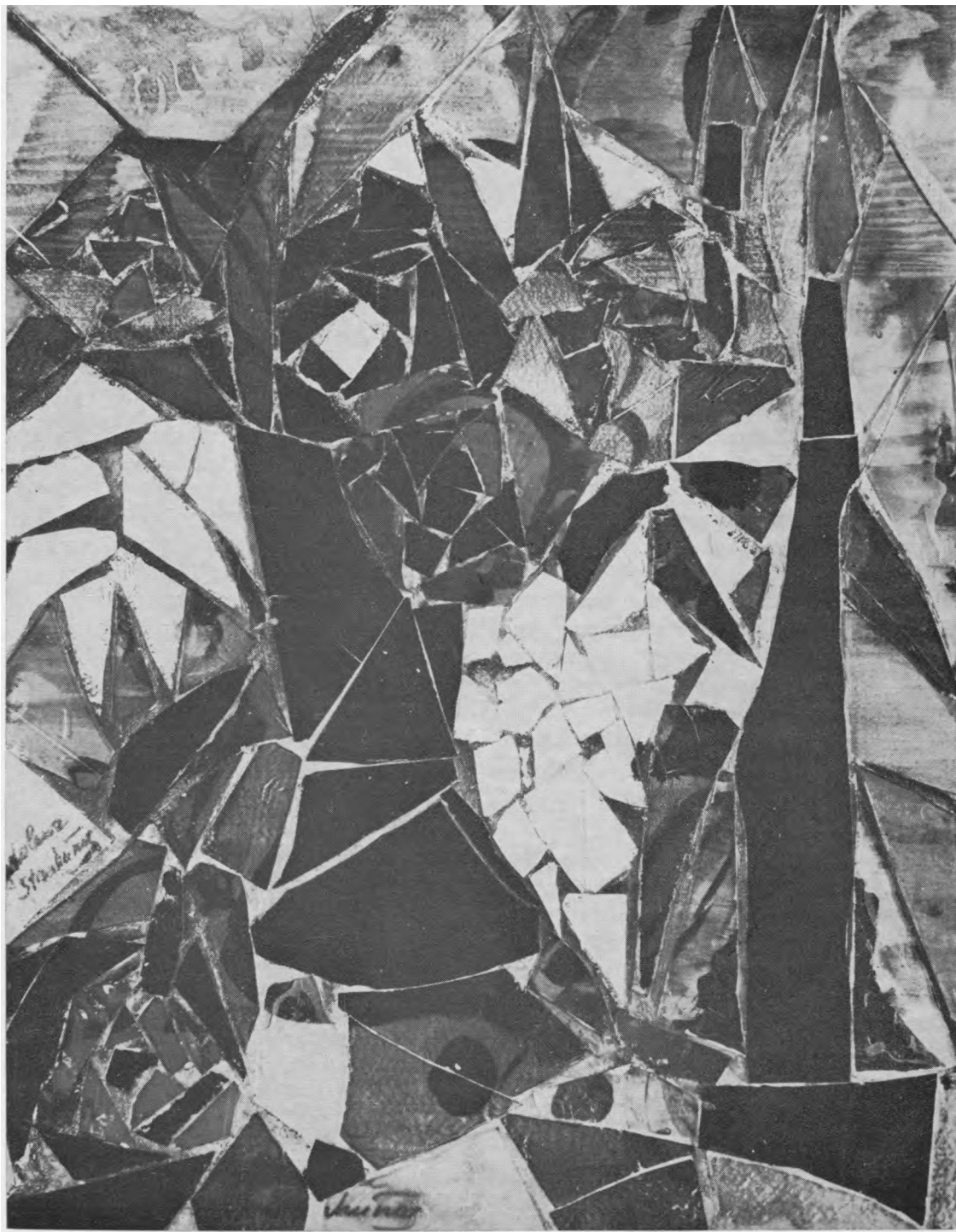
DABARTINĖ 16-TOSIOS VASARIO PRASMĖ

Kiekvienais metais švenčiame vasario šešioliktąją, bet kažin ar kada pagalvojame, kokia yra dabartinė šios šventės prasmė. Kai gyvenome Lietuvoje, tai ji mums buvo džiaugsmo ir triumfo šventė. Džiaugtis ir triumfuoti tikrai buvo ko: po ilgos rusų priespaudos Lietuva vėl atsikėlė ir atsistojo šalia kitų laisvų, nepriklausomų valstybių. Tas džiaugsmas ir triumfas buvo neilgas, nes po dvidešimt nepriklausomo gyvenimo metų ji vėl pateko tiems patiems, nors jau kita spalva nusidažiusiems rusams. Tad ar dabar mums tinka džiaugtis, minint šią sukaktį? Ar ne labiau tiktų liūdėti, iškėlus iki pusės stiebo juodu kaspinu perrištą trispalvę?

Džiaugtis dabar nepriderėtų, bet ir liūdėti nėra prasmės. Ši šventė verčiau turėtų būti rimto susimąstymo diena. O rimtai pagalvoti ir susimąstyti tikrai reikėtų visiems, pradedant bendrinių organizacijų vadovybėmis ir baigiant paprastais, jokioje veikloje nedalyvaujančiais piliečiais. Jeigu rimtai pagalvosime ir pažvelgsime į dabartinę mūsų išeivijos padėtį, tai pamatysime, kad esame labai silpni ir vis nuolat savo pozicijas silpniname, nesugebėdami susitarti, pasiskirstyti darbo sritimis ir dirbti tam pačiam tikslui. Kovoti prieš okupantą mes neturime kada, nes visi ginklai ir energija mums yra reikalinga vidaus "pilietiniam karui".

Negalime susitarti ir pasiskirstyti pareigomis, nes visi norime būti vyriausi. Šalia

savęs negalime pakęsti ne tik didesnio, bet ir sau lygaus. Pernai, rašydami šios šventės progą, pateikėme keletą minčių, kaip būtų galima ta veikla pasidalinti, kad vieni kitiems neliptume ant kulnų, nemindžiotume kojų ir nekaišiotume baslių tarp jų vežimo ratų. Atrodo, kad visi su ten pareikštomis pagrindinėmis mintimis sutiko, bet viskas pasiliko taip, kaip buvę, niekas nesiėmė iniciatyvos sutaikinti bent mūsų veiksnius, kad turėtume vieningą ir autoritetinę vadovybę, kad turėtume vieną instituciją, atstovaujančią mūsų bendriems laisvinimo reikalams kitų valstybių valdžios įstaigose. Kiekvienam turėtų būti labai lengva suprasti, kokį išpūdį mes sudarome kitų šalių diplomatams ar valdžios atstovams, jeigu vienos mūsų institucijos nariai įeina pro vienas duris ir prisistato, kaip vyriausieji ir vieninteliai lietuvių išeivijos atstovai, o beveik tuo pat metu pro kitas duris įsiveržia antrosios institucijos vadovai ir aiškina, kad tik jie turi teisę atstovauti lietuviams, ir dar jiems nepabaigus kalbėti, per trečiąsias duris įžygiuoja trečiosios organizacijos įgaliotiniai ir tvirtina, kad ne anie, o tik jie gali kalbėti Lietuvos ir lietuvių vardu. Argi mes nesuprantame ir niekados nesuprasime, kad tokia veikla ir toks elgesys nėra jokia kova už Lietuvos laisvę ir už lietuvių tautos reikalus, bet pylimas vis daugiau ir daugiau sunkios žemės ant duobėje esančio karsto, kuriame yra užkalta Lietuvos laisvė ir nepriklausomybė!

Magdalena Stankūnienė

Gėlės (mozaika)

UTOPIJA AR CHAOSAS? (II)

A. PAŠKUS

KŪNAS AR DVASIA?

Utopijų ieškotojai bando praeitų šimtmečių dvasios misticizmą pakeisti kūno misticizmu. Šiandien randame ne tik vadinamąjį "gyvąjį teatrą" su plikais artistais scenoje, bet ir mažas grupėles, besidalinančias gyvenamom patalpom, vaikais, moterimis ir šlaunimis. Mat, viliamasi, kad, numetus drabužius ir pašalinus lytinius varžtus, laisvės, brolybės ir taikos sapnai virsiai tikrove. Individo alienacija būsianti pašalinta. Vargu ar kas drįstų paneigti, kad žmonės vieni kitus gali apgaudinėti ir savo kūnais, o tarp individų esančios tvoros nėra nupintos iš drabužių. Ir nuogų žmonių sielos gali pasilikti apvyniotos stora egoizmo skraiste, po savimi slepiančios net neapykantos durklą. Tikėti, kad, numetus drabužius ir lytinius varžtus, žmonės pasidarys tiesūs ir vienas kitam atviri, paversdami bendruomenę agapės idealu, reiškia prileisti, kad žmogus yra angelas. Žmogus savo esme nėra nei angelas, kaip mus nori įtikinti Marksas, nei plėšrus vilkas, kaip mano Freudas. Atrodo, kad visi sutiksime, jog žmogus yra silpna būtybė. O silpnybė yra visų žiaurumų pirmoji motina. Žmonės ir nenorom gali vienas kitą labai giliai pažeisti. Fiziškai ir psichiškai apsinuoginti tai reiškia atverti save ne tik bendrystei, bet ir užgaulei. Užtat drabužiai ir visuomeniniai varžtai nėra vien tik žmonių bendrystės užtvaros, bet drauge ir asmenybės apsaugos. Jie apsaugo ne tik nuo kitų blogos valios, bet ir nuo kvailystės. Taigi visuomenės priimtos seksualinio elgesio normos bei papročiai ir nurodo, kur, kada ir su kuo individas gali būti radikaliai atviras ir to paties laukti iš savo partnerio. Kitaip sakant, vienokios ar kitokios moterystės ir stengiasi apsaugoti asmens neiečiomybę.

"Žmonės, kurie drauge užsiima lytiniais dalykais, drauge ir gyvena", rekė vienas

Berkeley universiteto SDS vadeivų. Bet ar iš tikrųjų taip yra? Ar iš tikrųjų seksas iš esmės neša vienybę, meilę ir šilumą? Jei tai būtų tiesa, tai Romos imperija dar tebegyvuotų. Jei lytinė laisvė lyginama su grįžimu į gamtą, tai ta "gamta" tegali būti ne kas kita, kaip skurdus antihumanistinis primitivizmas. Tiesa, kad tai, kas yra natūralu, yra gera, bet ar seksas jau toks gamtiškas ir natūralus dalykas? Seksas, kaip grynai fiziologinis veiksmas, yra natūralus, ir todėl visuomeniškai nereikšmingas. Tačiau kai jis virsta dviejų žmonių būtybių ryšio simboliu, tada jis pasidaro jau žmogiškas veiksmas, tuo pačiu įgaudamas ir visų žmogiškųjų veiksmų dviprasmiškumo žymę. Tad žmogiškasis seksas gali tapti ir mirties (Todestrieb), ir gyvenimo (Lebenstrieb) priemone. Seksu galima partnerį pavergus sunaikinti arba sutikus meilėje išvesti į asmens sklaidos viršūnę. Bet šiai alternatyvai pasiekti reikia viso žmogaus angažavimosi. Perdaug simplicistinėm iliuzijom žaidžia Amerikos kairė, galvodama, kad vien tik seksualinė ekspresija veda į asmens džiaugsmingą plėtotę, o represija į individo skurdą. Argi ne užtenka mai įrodė Freudas, kad seksas dažnai maišosi su masochistinėm-sadistinėm apraiškom, o sadomasochizme visada randama eros priemaišų. Paklauskime, ar ne tą patį patvirtina LeRoi Jones knyga "The Dead Lecturer", kviesdama juoduosius į mirties kultą: "A cult of Death need the simple striking arm under the street lamp... Come up, black dada nihilismus. Rape the White girls... Cut the mothers' throats". O pats Eldridge Sleaver prisipažįsta, kaip, prievartaudamas baltas moteris, liejo savo kerštą baltiesiems. Tą patį byloja ir nacių partijos netolima istorija. Jų neapykantos laikraštėlis "Der Stürmer" buvo grubiai, viešai pornografiškas, kaip ir daugumas dabarti-

nių vadinamųjų pagrindžio laikraštपालाकिų. Tada ir dabar jų afrodizija sunkiasi neap-
kanta ir mirtimi, skausmu ir malonumu. Sekso orgijom "Der Stürmer" leidėjai ban-
dė sukelti vokiečius žydų naikinimui. Ne
tik žydai, bet ir kitos Europos šalys (įskai-
tant ir Vokietiją) tapo nacių sadomasochis-
tinių orgijų naikinimo aukomis. Šiurpas su-
krečia, kai toje kvailoje sadistinėje "bur-
lesque", vadinamoj "Che", pajunti tą na-
cių sadistinių kvapą. Hitleris kvietė savo
tautą galvoti krauju. Jaunieji atskalūnai
kviečia amerikiečius "to make love not
war". Abu šie šūkiei savo pamatais ir tu-
rinio yra labai giminingi, nes abu remiasi
biologija. O ten, kur kraujas ar hormonai
ištrūksta iš smegenų kontrolės, pasirodo
žmogaus sunaikinimo grėsmė.

Tokie kūno ir dvasios kraštutinumai
šaukiasi sintezės. Nė viena iš šių asmeny-
bės dimensių, ypač erotinė, negali būti pa-
neigta. Kalbėdamas apie lyčių vietą žmo-
gaus tikrovėje, Teilhard de Chardin teisin-
gai pastebi: "Abipusė lyčių trauka yra toks
pagrindinis dalykas, kad kiekviena pasau-
lio interpretacija (biologinė, filosofinė ar re-
liginė), kuriai nepasiseka surasti seksui
struktūriškai esminės vietos savo sistemoje,
yra praktiškai pasmerkta".⁷ Seksui vietos
pradedama iš naujo ieškoti ir katalikų teo-
loginės minties sistemoje. Netolimoje pra-
eityje net tokia pažangi religija kaip krikš-
čionybė visą savo lytinės moralės kodeksą
grindė reprodukcija (vaikų gimdymu). Šian-
dien aiškiai pripažįstama, kad žmogaus as-
menybės ugdyme abu principai, moteriškas
ir vyriškas, anima ir animus, kaip sakytų
C. G. Jung, yra būtini. Nei moralistai, nei
psichologai šiandien neabejoja, kad dera-
mam kontekste lytinių funkcijų vaidmeny-
je partneriai atranda abipusį pasipildymą.
Iki šiol šis asmenų pasipildymas buvo lai-
komas tik šalutiniu dalyku. Į lyties aktą
buvo žiūrima ne personalistiškai, o daik-
tiškai — tai yra, kaip į įtampos atleidimo
ir vaikų gaminimo priemonę. Atrodo, kad
bandoma šiuo metu pereiti iš seksualinio
racionalizmo į seksualinį personalizmą. Vis
labiau akcentuojamas ne vaikų gimdymas,

bet abipusė meilė. O tikra porų meilė yra
tik ta, kurios aistra veda abudu, vieną per
kitą, į aukštesnį buvimą. Todėl ir nusikal-
timas prieš meilę yra ne kuklumo dorybės
pažeidimas, bet apsileidimu ir geismais su-
asmenėjimo (individo ir visumos) išteklių
išsekvojimas. Todėl išiliejimas tik į dviejų
asmenų pasaulį yra pasidavimas pavojin-
gai meilės iliuzijai. Partnerių augimas rei-
kalauja, kad jie išeitų iš savęs ir išijungtų
į paslaptinę trečiąją. "Meilė yra trijų ter-
minų funkcija: vyro, moters ir Dievo".⁸ Jos
sklaida priklausys nuo šių trijų elementų
balanso. Jei seniau skaistybė buvo linksta-
ma sutapatinti su lyčių atskyrimu, tai šian-
dien — su jų sujungimu (ne fiziniu). Jei "se-
nojoj moralėj" mylėti reiškė palikti, tai
"naujojoj moralėj" mylėti reiškia susijungti
trečiame, didesniame negu patys meilės
partneriai. Terminų dvejukė, vyras ir Die-
vas arba moteris ir Dievas, pakeičiama ter-
minų trejuka: vyras, moteris ir Dievas. Jei-
gu yra tikra, kad vyras ir moteris labiau
susijungs su Dievu, jeigu labiau vienas ki-
tą mylės, tai ne mažiau yra teisinga, kad
kuo daugiau jie priklausys Dievui, tuo in-
tensyvesnis ir gražesnis bus jų dviejų mei-
lės suartėjimas. Aplamai, atrodo, kad mei-
lės vystymasis visatoje eina prie lyties,
kaip reprodukcinės funkcijos, sumažėjimo
(nuvertinimo). Juk žmogiškoji gyvybė nesi-
daugina vien tik dėl dauginimosi, bet tam,
kad pasitarnautų žmonijos suasmenėjimui.
Šiuo atžvilgiu kai kurių šventųjų draugystė
praeities šimtmečiais gali būti vyro ir mo-
ters draugystės modeliu ateityje. Tik ant
tokios meilės pamatų galime statyti "nau-
jos" seksualinės moralės rūmą. Tiesa, šito-
kioj kūno ir dvasios sintezėj glūdi ir pa-
vojus. Antra vertus, atrodo, kad toje pačio-
je kryptyje, kur gresia pavojus, laukia mū-
sų ir išganymas (saugumas). O toji kryptis
ir yra kūno sudvasinimas ir dvasios sukū-
ninimas. Pakliuvę į dabarties stiprią upės
srovę, nebegalime pakeisti krypties. Nebė-
ra kelio atgal. Jei bandysime grįžti, paske-
sime srovės verpetuose. Mums reikia, kaip
sako Teilhardas, "tvirtų prie vairo rankų ir
gero kompas".

MORALINIS SUŽLUGIMAS AR ATGIMIMAS?

Nereikia ilgai žvalgytis, kad revoliuciniame judėjime pastebėtume daug veidmainystės. Turtingose Manhattan vilose, apsuptose privačiai samdytų sargų ir komplikotos elektroninės saugumo sistemos, renkasi kapitalistai klausytis revoliucinių pamokslų. O tų pamokslų tema yra, tarp kitko, privačios nuosavybės panaikinimas ir "kiaulių" (policijos) išnaikinimas. O kai tik pasirodo kalbėti nekviestas "pantera", tuoj šaukiamasi policijos. Turtingųjų dukros ir sūnūs dalį savo paveldėjimo atiduoda ne vargšų ar prispaustųjų skurdui palengvinti, bet valdžios pastatų sprogdintojams iš kalėjimo išpirkti (užstatais). Verkiama dėl sugriautų šiaurės Vietnamo miestų, bet nė nesumirksima prie pietų Vietnamo griuvėsių. Taikos vardan spaudžiami gynėjai padėti ginklus, bet nieko nesakoma užpuolėjui. Atrodo, kad revoliucionierių politinėje etikoje teleidžiama gyventi tik komunistinėm valstybėm. Dejuojama dėl baskų "priespaudos" Ispanijoje, bet numojama ranka dėl Pabaltijo likimo.

Veidmainystės nestinga ir komunikacijos priemonėse. Pvz. "New York Times Magazine" (1969, vas. 9) stipriai pagarsino tris kolegijos maištuoles merginas, bet tokio pripažinimo nebuvo suteikę mergaitėms, dirbančioms taikos korpuse ar kovoje prieš skurdą. Specialios muzikos programos televizijoje sukasi ne tiek apie muziką, kiek apie tariamą rūpestį skurdu, bet kiek procentų pajamų nuėjo į šalpos organizacijas skurdui pašalinti?

Tuščio moralinio sentimentalizmo ir etinės pozos randame su kaupu ir universitetuose. Protestuojant prieš materializmą, sąmoningai praktikuojamas proletariškas gyvenimo stilius (pvz. suplyšusios kelnės), kai tuo pat metu išleidžiamos didelės sumos elektroniniams prietaisams, plokštelėms, "rock" koncertams, uniformoms, narkotikams. Radikalesni studentai žodžiais sutapatina save su valgyklų darbininkais, protestuodami ilgą jų darbo valandas, o tuo tarpu ir prašomi nenuneša tuščių lėkščių

į surinkimo vietas. Šaukia prieš žemės užteršimą, laikydami save net planetos saugotojais, o klasių kilimai pradeginami cigarečių nuorūkomis, mokyklų pievelės ir kiemai paverčiami šiukšlynais. Nesąžiningumas universitetuose pasireiškia ir pirkty rašomųjų darbų forma. Sakoma, kad apie 600 Wisconsin universiteto studentų buvo įteikę komercinių firmų pagamintus darbus. Nesąžiningumas vagysčių ir vandalizmo pavidalu neatsilieka ir kituose visuomeninio gyvenimo sektoriuose. "US News and World Report" (1972, spalio 2) pranešimu, įvairūs nusikaltimai stambesnei industrijai Amerikoje 1971 m. kainavo 15,7 milijardai dolerių.

Bet kaipgi su tuo utopiniu komunų gyvenimo stiliumi? Ar ten iš tiesų pavyko sukurti brolių bendruomenės atmosferą? Jei Michael McCauley⁹ atsakymas yra teisingas, tai bandymai sukurti utopines komunas, kaip busimosios visuomenės modelius, nebus pasisekę. Patys komunų propagatoriai pasirodė esą bėgliai, o ne pionieriai, pasitraukę nuo miesto grėsmės ir modernaus gyvenimo baimės. Komunalinis gyvenimas jiems žada pastogę, draugus, bendruomenės paramą ir rūpestį be asmeniškos atsakomybės. Atrodo, ir to "rojaus" pamatai skyla dėl dorinio angažavimosi stokos. "Do your own thing" principas praktikoje pavirto kieto ir egoistinio individualizmo versija. Už šio šūkio retorikos slypi laikysena, kad asmuo neprivalo daryti nieko, ko jis nenori, sakysime, valyti kambarį ar išnešti šiukšles. Toks principas įteisina jausminį šykštumą, sudribimą, silpnavališkumą ir savimi pasitenkinimą. Aplamai komunalai yra psichologiškai savanaudžiai, siekia tik savo pasipildymo, imą iš aplinkos ar iš kitų žmonių tik tai, kas reikalinga jų pačių psichologiniam identitetui. Taip propaguota tarpusavė bendrystė, atrodo, pasiliko tik iliuzija. Bendruomenės nariai vienas nuo kito pasislepia už žodžių gausybės sukurto sienos. Iš tiesų, vien seksu, narkotikais ir muzika nesukursi į didesnę žmogiškumą vedančios aplinkos. Komunos, kaip alternatyvinės bendruomenės mode-

M. Stankūnienė

Vasaris (grafika)

liai, bus veiksmingos tik tada, kai ilgalaikiu planavimu ir angažavimusi žmonėms ir vietovėms suras savo misiją, panašią į krikščionių vienuolių paskirtį istorijoje.

Tad moralinio nuosmukio ženklų nereikia toli ieškoti. Netruksta jų ir kiekvieno mūsų aplinkoje. Tačiau negalima paneigti ir etinių prošvaisčių. Šiuo metu dar neaišku, ar, sakysime, jaunimo materialinių gėrybių paneigimas yra laikinė mada, ar gilesnis gyvenimo būdas. Vis dėlto neabejotina, kad dabartinės generacijos vertybių skalėje vyksta perstatinėjimas. Neatrodė, kad toje pergrupuotoje skalėje medžiaginėms gėrybėms tektų pirmoji vieta. Neginčytina, kad, praradus moralinius absolūtus, kaip atspirties taškus, pakliūnama į do-

rovinę maišatį. Tačiau ir šioje maišatyje ryškėja žmogaus pastangos dorovės principus taikyti visoms žmogiškojo elgesio dimensijoms. Pvz. šiandieninis jaunimas yra jautresnis socialiniam teisingumui, negu jų tėvai ar seneliai. Todėl yra vilties, kad pusiausvyra tarp privačios ir visuomeninės etikos bus atstatyta. Šalia komunistų ir kairiųjų vedamos "taikos" kampanijos matyti ir tikro pacifizmo plitimas. Vis labiau ir labiau aiškėja karų beprotiškumas. Pvz. šiandien karas tarp Vakarų Europos valstybių psichologiškai jau nebeįmanomas. Maždaug prieš ketvirtį šimtmečio jis dar buvo žiauri realybė. Galimas daiktas, kad jau nebereikės trečiųjų pasaulinių skerdynių, kad karas jau pasidarys nebegalimas ir

tarp didžiųjų pasaulio galybių. Amerikos institucijos, kaip ir daugelis amerikiečių, šiandien jau rūpinasi globalinėmis problemomis, pvz. žmonių gyvenimo ir maitinimo sąlygomis, ekologija ir pan. Net į tarptautines problemas pradedama žiūrėti ne tik iš pragmatinio, nacionalinio taško, bet ir iš žmogiškosios perspektyvos. Tai vis viltingi etinio atgimimo spinduliai.

(Bus daugiau)

ŽVILGSNIS Į MENĄ

FELIKSAS JUCEVIČIUS

XI. DAILĖ IR POEZIJA

Kas yra dailė ir kas yra poezija, ir kaip jos santykiauja viena su kita, yra tiek pat seni klausimai, kaip ir pats menas. Jei tikėsi Plutarkui, tai jau Simonidas iš Ceos, graikų lyrikas, jais susidomėjo. Dailė esanti nebyli poezija, o poezija kalbanti dailė. Šis jo garsusis posakis buvo žinomas renesanso meno kritikams, ir jis tebėra dar šiaudien visų cituojamas. Šie klausimai svarstomi "Poetikoje". Kaip jau kartą prabėgomis minėjau, Aristotelio meno samprata, kaip ir Platono, remiasi imitacijos principu. Poetas ir dailininkas yra imitatoriai. Vieni imituoja gamtą spalva ir forma, o kiti — ritmu, kalba ir darna. Jis išveda net paralelę tarp tragedijos intrigos ir paveikslo kompozicijos. Tragedijos jėga glūdi intrigos išvystyme, o paveikslo meniškumas priklauso nuo formos išbaigtinumo. Net ir gražiausios spalvos, išdėstytos be tvarkos, neprilygs paprastam portreto šikicui. O štai Horacijaus garsiosios eilės apie poeziją ir dailę:

Ut pictura, poesis: erit gue, si propius
stes

Te capiet magis; et quaedam, si longius
abstes

Haec amat obscurum: volet haec sub
luce videri,

Judicis argutum que non formidat
acumen:

Haec placuit semel, haec decius repetita
placebit. ³⁶

Dailės ir poezijos klausimas iš naujo suklestėjo renesanso metu, ypač ryšyje su diskusijomis, kuri meno šaka kurią viršija. Dailininkai polemizavo tai su mokslininkais, tai su poetais ir atvirkščiai. Kadangi tada, kaip ir antikiniais laikais, menas buvo laikomas gamtos imitacija, tai vienos meno šakos pranašumas kitos atžvilgiu buvo nustatomas pagal sugebėjimą imituoti gamtą. Diskusijose dalyvavo aktyviai ir Leonardo da Vinci. Polemizuodamas su poetais, jis įrodinėjo dailės pranašumą poezijos atžvilgiu: "Dailė prasmingesnė už poeziją ir atvaizduoja gamtos kūrinius tikriau už poetą; taip pat gamtos kūriniai viršija žodžius, kurie yra žmogaus kūriniai, nes tarp žmogaus kūrinių ir gamtos kūrinių yra toks pats santykis, kaip tarp žmogaus ir Dievo. Todėl geriau imituoti gamtos kūrinius, kurie yra tikros panašybės, negu žodžiais imituoti žmogaus veiksmus ir žodžius"³⁷ Dailė santykiauja su poezija kaip tikrovė su šešėliu: "Toks pats santykis yra tarp vaizduotės ir tikrovės, kaip tarp šešėlio ir tą šešėlį metančio kūno, ir toks pats santykis yra poezijos su daile".³⁸ Kalbėdamas apie skirtumą tarp dailės ir poezijos, Leonardo da Vinci lyg parafrazuoja Simonidą. Dailę vadina "nebyle poezija", o poeziją "akla daile". Mums būtų tikrai įdomu žinoti, ka Michelangelo apie tai galvojo, nes jis buvo kartu ir dailininkas, ir skulptorius, ir poetas. Bet atrodo, kad jis nesidomėjo šiuo klausimu, ar jo pasisakymai neišliko iki mūsų dienų.

Renesanso meno kritikų, kaip Ludovico Dolce ir Benedetto Varchi, pasisakymai dailės ir poezijos klausimu neįneša kažką naujo. Pagal Dolce, dailininkas imituoja spalva ir linija matomus dalykus ir psichines apraiškas, jei pasireiškia kūno judesiais, o poetas apsiriboja vidiniais išgyvenimais bei nuotaikomis. Tai kitais žodžiais kartoja Varchi, pagal kurį dailininkas imituoja *il di fuori*, t.y. išorę, o poetas *il di dentro*, t.y. vidų. Maždaug apie tą laiką buvo pradėta *vienalaikiškumą erdvėje* ir *seką laike* laikyti dailės ir poezijos skiriamaisiais principais. Jais rėmėsi ir Lesingas,

kai "Laokoone" diskutavo apie dailės ir poezijos ribas.

Kai kas laiko "Laokooną" klasikiniu kūrinium. Bet reikia pastebėti, kad Lessingo samprotavimai nėra išbaigta meno teorija, nei jie pasižymi originalumu. Jis remiasi imitacijos teorija, kuri yra tiek pat sena, kaip ir pats menas. Erdvė ir laikas, kaip specifinės dailės ir poezijos sritys, buvo žinomos renesanso meno kritikams. Vis dėlto "Laokoonas" užima svarbią vietą meno kritikos raidoje, nes yra, sakykime, ne vieno amžiaus, o ištisos epochos, nuo renesanso iki apšvietos, estetinio galvojimo santrauka. Lessingas gerai suprato, kad dailę ir poeziją sąlygoja savi dėsniai, ir kad viena ir kita meno šaka pasiekia gerų rezultatų, kai jais vadovaujasi. Imituodamos gamtą, dailė operuoja figūromis ir spalvomis *erdvėje*, o poezija naudoja artikuliuojančius tonus *laike*. Figūros ir spalvos yra koegzistuojantys ženklai erdvėje, o žodžiai yra vienas po kito sekantys ženklai laike. Kadangi tarp ženklo ir ženklinamojo turi būti ryšys, tai koegzistuojantieji ženklai išreiškia koegzistuojančius objektus, o vienas po kito seką ženklai išreiškia vienas po kito sekančius objektus. Lessingas rašo: "Objektai, kurie koegzistuoja ar kurių dalys koegzistuoja, vadinasi kūnai. Todėl kūnai su savo savybėmis yra tiesioginiai dailės objektai. Vienas po kito sekantys dalykai, ar kurių dalys viena kitą seka, vadinasi veiksmu. Todėl veiksmas yra tiesioginiai poezijos objektai".⁸⁹

Lessingas iliustruoja šiuos estetikos principus pavyzdžiais. Poezijai atstovauja Homeras. Šis aprašo grožį palaipsniui. Jis sako, kad Nirejus buvo gražus, Achilas dar gražesnis, o Elena įkūnijo dieviškąjį grožį. Ir Lessingas pastebi, kad niekur Homeras neaprašinėja grožio detališkai, nors ir aiškiai matyti, kad visa poema remiasi Elenos grožiu. O kaip dailė imituoja grožį? Pavyzdžiu yra Zeuksis, graikų dailininkas, gyvenęs penktame amžiuje prieš Kristų. Sakoma, kad kurdamas Elenos paveikslą, jis pasirinkęs modeliais penkis gražiausius to meto merginas. Paveikslas buvęs nuosta-

bus. Aišku, Lessingas jo nematė, nes laikas jau seniai buvo tai sunaikinęs, bet tai jam nekludė sakyti, kad Zeuksio Elena ir Homero Elena buvusios dailės ir poezijos varžybų simboliai, varžybų be laimėtojos, nes viena ir kita užsitarnavusios laurų vainikus.

Klausydamas šių samprotavimų, ne vienas dailės ir poezijos mėgėjas pasijus apviltas, nes gerai žino, kad dailė ir poezija yra daug daugiau, negu racionalūs išvedžiojimai ar techniškai aptarimai. Dailės ir poezijos kūriniai yra ne šiaip sau daiktai, o daiktai, kurie sukelia emocijas. Ir mes visi žinome, kad emocijos yra daugiau negu samprotavimai. Neneigiu, kad emocijose yra loginio elemento, bet jose dar daugiau slypi poetinės vizijos. Estetinė emocija yra proto ir jausmo saviveikos išdava, tai jausmo ir proto dialektika hegeliškojo *aufheben* prasme. Jausmas ir protas susilieja ir pasinaikina, idant taptų kažkas naujo, ką mes vadiname emocija, poetine emocija, estetinė emocija. Nežinau, ar galima ką nors daugiau pasakyti apie estetinę emociją. Nėra nieko sunkiau, kaip analizuoti jausmus. Sakoma, kas nėra mylėjęs, tam niekas neišaiškina, kas yra meilė. Tai galioja ir estetinėms emocijoms. Jei kas nėra niekada susižavėjęs meno kūrinium, tam niekada nebus aišku, kas yra estetinė emocija. Nedrįščiau sakyti, kad visos estatinės emocijos yra panašios. Bet lygiai taip pat nežinau, koks yra skirtumas tarp emocijos, kurią sukelia poema, ir tos, kurią sukelia gražus paveikslas. Nemanau, kad tą skirtumą būtų galima sulyginti su skirtumu, kuris yra tarp klausos ir regėjimo. Kaip klausantis poemos mūsų vaizduotėje išskyla vaizdai, taip žavintis dailės šedevrais nelieka abejinga ir mūsų ausis. Štai kodėl nusakome savo susižavėjimą dailės kūriniais poetinėmis kategorijomis. Mes kalbame apie to ar ano dailininko poetinę viziją. Kas matė veneciškosios mokyklos kūrinius, tas su pagrindu gali klausti, ar dailė nėra poezija, kurią galima matyti? Šičia mes susiduriame su būdingu dailės reiškiniu; ji sugeba perteikti emocinį turinį spalvų žaismu. Tos mokyklos koloritas slepia poetinę

gelmę. Kadangi iki šiol apie šią mokyklą nesu užsiminęs, tai bus verta prie jos kūrinių stabtelėti. Pasirenku tik du — Giorgionio "Audrą" ir Tiziano "Dangiškąją meilę ir žemiškąją meilę". Abu kūriniai yra tikrai būdingi šiai mokyklai.

"Giorgio iš Castelfranco, vadinamas Giorgione, paruošia, pradeda ir suformuoja *cinquecento* veneciškąją tapybą. Jo autentiški kūriniai, šiolaikinė tradicija, praeities ir dabarties kritikai sutartinai patvirtina šitą nuomonę apie Giorgionį. Bet kai ši abstrakti nuomonė konkretizuojasi tikrovės vizijoje, tai visų nuomonės išsiskiria: senųjų dėl stilistinės kritikos stokos, modernųjų dėl apsileidimo analizuoti rašytus šaltinius. Todėl dailininko figūra įgauna tai malonaus migloto sapno, tai beformio žaislo, bet niekada aiškiais kontūrais aprėžtos asmenybės išraišką", — taip apibūdina veneciškosios mokyklos pradininką žymusis italų meno kritikas Lionello Venturi.⁴⁰ Iš tikrųjų, beveik nežinome nieko tikro apie Giorgionį. Nei jo gimimo data yra tikra, nei kilimo vieta, nei pavardė, nei aišku, kurie kūriniai yra tikrai jo. O tų, kurie yra tikri, nėra tikra mums jų prasmė. Kiek yra tikrų Giorgionio kūrinių? Castelfranco "Madona", "Trys filosofai" ir "Audra". Atrodo, kad tikrai jo yra "Miegančioji Venera", nors ir Tiziano užbaigta. Šie kūriniai yra "tikri", nes ekspertų nuomonės sutinka.

"Audra" yra Akademijos Galerijoje, Venecijoje. Audringas dangus, skrodžiamas žaibo, jauna moteris su žindančiu kūdikiu, stovintis jaunikaitis, upelis, medžiai, griuvėsiai, tolumoje dunksą pastatai yra ščia Giorgioniui meninio išgyvenimo objektas. Jis sako mums, kad žmogus ne tik gyvena gamtoje, bet ir yra jos dalis. L. Venturi apie tai sako: "Siužetas yra gamta: vyras, moteris ir kūdikis tėra tik gamtos dalys, ir tai nepagrindinės".⁴¹ O gal geriau sakyti, kad žmogaus ir gamtos giluminių ryšių pajautimas yra iš tikrųjų paveikslų turinys. Atstumas tarp gamtos ir žmogaus pranyksta, vienas ir kitas atsistoja vienoje plotmėje, kaip vienodai jaučiančios būtybės ir patiriančios vienodą likimą. Ir Giorgionis mo-

ka tai pasakyti nauju vaizdu, kur spalva su savo begalinėmis galimybėmis įgauna lemiantį svarbumą, nes ji yra pagrindinė priemonė poetinės vizijos realizavimui. Kontūrai nutolsta, viską persunkia šviesa, ir tai šviesa, kuri tartum veržiasi iš pačių daiktų, daiktų besikeičiančių ir nepastovių, kaip besikeičiantys ir nepastovūs yra ir patys žmogiškieji jausmai.

Šiame paveiksle nėra nieko egzaltuoto, ekstatiško ir svaiginančio. Kūrėjo emocijos išsilieja ramiai, paprastai, kaip kažkas savaime suprantamo. Tiziano žmonės, ypač vėlesniuose kūriniuose, atrodo neramūs ir dramatiški, o Giorgionio pasižymi priešaudriniu ramumu ar poaudriniu giedrumu. Kūrėjas tarsi domisi tik tuo, kas yra amžina. Iš tiesų, jam praeinantis epizodas, šiuo atveju audra, lyg neegzistuoja, o jei ir egzistuoja, tai atrodo visai nereikalingas. Jo tikslas yra atsipalaiduoti nuo efemeriškų dalykų ir pakilti iki permanentinių ir ten atrasti pirmąją daiktų nekaltybę gamtos kontempliacijoje. Štai kodėl "Audra" yra ne pasakojimas, o labiau sukurtosios begalybės iš tolių atskambanti poema, gamtos poema.

"Dangiškoji meilė ir žemiškoji meilė" priklauso Tiziano jaunystės kūrinių grupei ir primena iš dalies Giorgionį. Mes žinome, kad Giorgionio kūryba pasižymi kolorito lyriškumu. Jis daug dėmesio kreipia į peisažą, norėdamas išreikšti tą paslaptinę ryšį, esantį tarp gamtos ir žmogaus. Tai pastebime "Audroje", kur žmogiškosios figūros tėra minorinis elementas gamtovaizdžio struktūroje. Tai matome taip pat "Miegančioje Veneroje", kur tas ryšys iškyla vakaro prieblandos ir snūduriuojančios moters vaizdu. Lyriškumas ir peisažinis elementas yra būdingi taip pat Tiziano jaunystės kūriniams. "Dangiškoji meilė ir žmogiškoji meilė" tai patvirtina. Tai pats geriausias ir tikrai visų labiausiai mėgstamas to periodo kūrinys. Sakoma, kad yra paveikslų, kurių negalima atsižiūrėti. "Dieviškoji ir žmogiškoji meilė" yra tikrai vienas iš tokių.

Paveikslų siužetas perdėm lyriškas. Pavakario šviesoje skęsta peisažas. Balkšvai

auksuotų debesų sluoksniai draikosi horizonte. Dešinėje, anapus ežero gėstančioje prieblandoje, stovi bažnytėlė ir namai, o šioj pusėj pakrantėse ganosi avių kaimenė, du raiti jaunuoliai seka savo šunis, kurie vejasi kiškį. Kairėje, už medžių, dunkso pilis. Dangiškoji meilė, atvaizduota jaunos nuogos moters forma, sėdi ant kampo šulinio, kuris primena antikinį sarkofagą. Kaire ranka laiko iškėlusį indą su degančiais meilės smilkalais, o veidas pasuktas į kristalinę vazą, simbolizuojančią idėjų pasaulį. Jos kūno spalvos tonumas išniuansuotas taip subtiliai ir jautriai, jog aiškiai matome, kad ji nėra šios žemės mirtingoji. Žemiškoji meilė, prabangiūose šilko rūbuose, užsimovusi pirštines, sėdi šulinio kitame kampe, su ryžtingu ir išdidžiu veidu, nukreiptu kažkur į žiūrovą. Viena ranka laiko laukines rozes, o kita uždėta ant indo, reiškiančio svajingų minčių pasaulį. Prie pat jos amurinas nerūpestingai žaidžia ranka šulinio vandenyje. Sarkofago reljefai vaizduoja už plaukų traukiamą moterį, bėgantį nepažabotą žirgą, žemėn parverstą vyrą, prie medžio stovinčią porą.

Šis paveikslas susilaukė labai daug ir skirtingų aiškinimų. Bet jis turi tikriausiai ką nors bendro su meilės samprata, su kuria susiduriame Platono dialoguose ir neoplatonistų komentaruose. Nėra jokios abejonės, kad, piešiant šį paveikslą, Tizianui buvo žinomi, kaip minėjau, Giorgionio, o taip pat Giovanni Bellini ir Antonello iš Messinos darbai. Bet šių darbų pažinimas netrukė jam sukurti savitą stilių, skirtingą idėjos naujumu ir technika. Nei Giorgionis, nei kitas kuris dailininkas nebuvo Tizianui tuo, kuo buvo Perugino Rafaeliui. Net originaliausiuose pastarojo darbuose matosi buvusiojo mokytojo įtakos pėdsakai. Visai kitaip su Tizianu. Jo kūryba suima visa tai, kas yra geriausio ir tobuliausio kitų veneciškosios mokyklos meistrų kūrinuose, bet jis tai suima savaip. Ano meto kalboje Tiziano kūriniai buvo vadinami "poezijomis". Joks kitas kūrinyš neužsitarnauja taip vertai šio vardo, kaip "Dangiškoji ir žemiškoji meilė". Tai yra iš tikrųjų "poezija, kuri ma-

tyti". Bellinio atrastasis tonališkumas, kur šviesa yra spalvos imanentinis principas, Tiziano rankose tampa formaliniu principu, t.y. kūrinio apsprendžiamuoju elementu. Spalvos technika sukuria sentimentą. Kontempliuodami šį meno šedevrą, prieiname išvados, kad ritmiškas spalvinio tono panaudojimas sudaro šio paveikslą esmę, jam nuotikos išraiškoje tenka pagrindinis vaidmuo. Nors moterų figūrose persišviečia jautulingumas, bet jis neatsiejamas nuo dvasinio lakumo. Šios jaunos moterys slepia kažką begalinio ir paslaptingo, kaip ir tie prieblandos apgaubti begaliniai ir paslaptingi toliai. Tokį išraiškos giedrumą tesutinkame kai kuriuose antikinės Graikijos kūriniuose.

³⁴ Giotto, *Chefs d'Oeuvre de l'Art*, Hachette, du 13 au 20 Juin 1967.

³⁵ *L'Opera completa del Caravaggio*, *Classici dell'Arte*, Rizzoli, 1971, p. 5.

³⁶ Kaip dailė, poezija: viena tave žavės labiau, jei arti stovėsi, kita — jei būsi toliau. Viena tamsą mėgsta, kita pageidauja šviesos, ir stebėtojo aštraus žvilgsnio nebijo. Ši patinka tik vieną kartą, ana dešimt kartų grožėsis. — *Ars poetica*, 361-365.

³⁷ *Libro di pittura di M. Leonardo da Vinci, pittore e scultore fiorentino*, I, 14. — *Nach dem Codex Vaticanus (Urbinas) 1270 herausgegeben, übersetzt und erläutert von Heinrich Ludvig*. I Band. Otto Zeller Verlag. Osnabrück, 1970.

³⁸ ten pat, I, 2.

³⁹ *Laokoon oder über die Grenzen der Malerei und Poesie*. Lessings Werke in sechs Bänden, Leipzig, IV Band, p. 171.

⁴⁰ *Giorgione e il Giorgionismo*, Milano, Ulrico Hoepli, 1913, p. 1.

⁴¹ ten pat, p. 37.

Visas mano, artisto, gyvenimas buvo niekas kita, kaip tik nuolatinė kova prieš reakciją ir prieš meno mirtį. Tapyboje, kaip ir gyvenime, žmogus turi eiti tiesiai. Tapyba nėra skirta tik butams dekoruoti, kartais tai yra kovos įrankis prieš užpuolėjus ir priešus.

Pablo Picasso

DANGUOLĖ SADŪNAITE

ŽIEMA

I.

Vien tik matavimas
sniego žingsnių –
(Šviesoje ir tamsoje.)

O!

Jis suformavo
mano kaulus, kaip gėlę.
(Anksti iš ryto.)

Anksti,
saulės raudonam
pakėlime ranku.

II.

Žiema,
tai sniego dienos!
Tai Dievo įsikišimas
į mūsų gyvenimą.

Tai Jo nakties
šviesos atspindys.

LIETUS IR SNIEGAS

1.

Aš sutikau du lieknus
vyrus,
Skubančius į darbą šį rytą.
Vienas nešėsi baltą kastuvą,
Kitas nešėsi juodą.
2.
"Labas rytas!" – pasveikinau
juos.

"Labas rytas!
Labas rytas!"
"O kurgi saulė pradingo
ši rytą, gerieji žmonės?" –
paklausiau.

3.

"Saulė?
Ji gretimam kaime
svečiuojasi.
Renka mokesčius.
Valgo ir geria per visą dieną".

* * *

1.

Atidarau visas duris plačiai - -
ir saulę gaudančius langus:
(kaip avilius).

2.

Tenai, kur Tu supiesi,
žaliame hamake...
tarp raudonkraujų obuoliu.

* * *

1.

Kartais
man juokas iš pačios savęs.

"Ateik pas mane, Dieve" –
šaukiu garsiai:

"aš Tave laikiu,
Tave kviečiu –
Tave ilgiuosi".

2.

O senasis Adomas manyje
žiūri –
Kad tiktai durys nebūtu
per plačiai atidarytos.

1.

Mano meilė Tau Dieve –
iš kūno ir kraujo.
Tau –
žodžiai švelnūs:
ir žodžiai kandūs,

2.

Mano Dieve, Tu tokią
mane sutvėrei!
(Mano sielos šviesias
ir tamsias dėmes.)

3.

Glamones,
ir judesius aštrius –
kaip erškėtrožes ...
Plaka mane,
plaka Tave!

Tik kartais, Tavo švelnumas
sėdi manyje,
kaip mėlynas paukštis.

JĖZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE

BR. KRISTANAVIČIUS, S.J.

II. ŽVILGSNIS Į PIONIERIUS

Norint geriau suprasti atgimstančios Lietuvos Jėzuitų Provincijos raidą, reikia iš arčiau pasižiūrėti į pirmuosius du tėvus, kuriems buvo skirtas pionierių darbas. Jų pasiruošimas, būdai ir pažiūros įneša daug šviesos į steigimosi pradžią ir padeda suprasti tolimesnę darbų eigą.

T. Benediktas Andruška gimė 1884 m. kovo 18 dieną Vilkaičių kaime, Lieplaukės parapijoje. Jo tėvai buvo ūkininkai. Pabaigęs vidurinę Palangos mokyklą, jis stojo į Kauno Kunigų Seminariją ir susidomėjo "jėzavitais", apie kuriuos girdėjo keistų dalykų iš savo motinos. Mat, kai jis dar buvo mažas ir artindavosi prie prūdo, motina, bijodama, kad jis neprigertų, bauginavo jį pabaisomis, vadinamomis "jėzavitais". Labai galimas daiktas, kad tas keistas pažiūras apie jėzuitus jį buvo perėmusi iš netoliese gyvenančių rusų kolonistų, vadinamų burliokais.¹ Iš tiesų, prieškarinėje Rusijoje žodis jėzuitas buvo sinonimas gudruoliui, sukčiui, apgavikui, melagiui, apsimėteliui ar veidmainiui. Kaip ten bebūtų, brėdamas B. Andruška pastebėjo, kad tos tariamos pabaisos buvo ne kas kita, kaip drausmingi ir gerai išsilavinę vienuoliai, visiškai atsidavę Bažnyčios ir žmonių tarnybai. Iš profesorių jis sužinojo, kad jie apaštalavę ir Lietuvoje, buvo įsteigę daug kolegijų ir universitetą Vilniuje, o Kaune, netoli kunigų seminarijos, dar tebestovėjo jų bažnyčia ir mokyklos pastatai, kuriuose gyveno ortodoksų vyskupas. Berenkant žinias apie tėvus jėzuitus, ir jame kilo noras prisijungti prie to ordino, kad galėtų, jų pavyzdžiu, apaštalauti Lietuvoje. Ilgai ir vispusiškai apgalvojęs pašaukimo klausimą ir negavęs tėvų pritarimo, B. Andruška slaptai perėjo Rusijos-Austrijos sieną ir 1903 m. kovo 3 dieną įstojo į Galicijos jėzuitų naujokyną, esantį Starawiesz mieste. Į ordiną jį priėmė būsimasis jėzuitų gene-

rolas, T. Wladimiras Ledochowskis, tuometinis Galicijos provincijolas.

Pabaigęs naujokyną ir padaręs pirmuosius išadus, B. Andruška turėjo atlikti vadinamąjį junioratą, kur studijavo senąsias kalbas ir ruošėsi filosofijos studijoms. Be to, jis buvo klierikų choro dirigentas. Po dviejų metų jis persikėlė į Nowy Sącz, netoli dabartinės Čekoslovakijos sienos, ir 1908 m. rudenį pradėjo studijuoti filosofiją. Paskui, 1911 m., vyresnieji nusiuntė jį į jėzuitų gimnaziją Chyrow mieste. Ten jis mokytavo trejus metus. Pirmaisiais metais mokė rusų kalbos ir padėjo silpniesiems gimnazijos mokiniams. Be to, jis prižiūrėdavo ligonius, kai kiti išeidavo pasivaikščioti. Antraisiais metais buvo pridėtos aritmetikos pamokos pirmoje ir antroje klasėje. Trečiaisiais metais jo pareigos pasiliko tos pačios.

Lenkijoje, kaip ne kartą prisipažino konfratrams, jis jautėsi svetimas. Būdamas didelis patriotas ir karštas žemaitis, kartą jis susiginčijo su lenkais klierikais dėl šv. Kazimiero tautybės ir, nuvykęs pas T. Provincijolą, pareiškė negalįs su lenkais sugyventi. Provincijolas tada buvo vokiečių kilmės lenkas, T. Petras Bapst. Išklausęs klieriko nusiskundimo ir suprasdamas padėti, jis parašė laišką Lijono provincijos vyresniajam T. K. Chanteur ir paklausė jį, ar negalėtų priimti kl. B. Andrušką į Prancūzijos jėzuitų teologatą. Provincijolas atsakė teigiamai, ir B. Andruška prieš pirmąjį pasaulinį karą atsidūrė Hastings, Anglijoje. Mat, 1906 m. ištremti prancūzai jėzuitai tenai turėjo savo seminariją.

B. Andruška studijavo teologiją 4 metus (1913-1917), o 1915 m. buvo išventintas kunigu. Tercijatą jis atliko Canterbury, Kent, Anglijoje, 1918 m. Paskui vyresnieji jį nusiuntė į Roehampton, Londone. Lenkijos jėzuitų kataloge jo eitos pareigos Londone pažymėtos vienu žodžiu: operarius — misi-

jonierius. Iš tiesų, jis ruošė ir religinę literatūrą lietuvių kalba. 1919 m. sugrįžo į Lietuvą.

1920 m. T. Andruška parašė laišką T. Generolui W. Ledochowskiui, sakydamas, kad Kaune galima būtų įsteigti jėzuitų gimnaziją. T. Generolui atrodė, kad reikėtų palaukti ramesnių laikų, nes 1920 m. dar tebevyko karas su lenkais. Su tuo T. Generolo sprendimu vėliau sutiko ir T. Andruška, sakydamas, kad "tada dar buvo per sunkios aplinkybės (buvau vienas) ir todėl dalykas atidėtas vėlesniam laikui".² Pravedęs rudenį Kauno Kunigų Seminarijos auklėtiniams rekolekcijas ir vyresniųjų kviečiamas, 1920 m. T. Andruška išvyko į Lenkiją

ir apsigyveno Krokuvoje, mažoje kunigų seminarijoje. Ten jis padėjo lenkams jėzuitams spaudos darbe.

Pasibaigus karui ir Lenkijai atgavus nepriklausomybę, Galicijos provincija buvo panaikinta ir vietoj jos buvo įsteigta Lenkijos Jėzuitų Provincija. Jai priklausė ir T. B. Andruška. Lenkijos provincijolas tuokart

Apsigyvenęs Kauno Kunigų Seminarijoje ir susipažinęs su darbo galimybėmis, buvo didelis patriotas ir artimas nuncijaus

A. Ratti (vėliau Pijaus XI) draugas, T. Stanislovas Sopuch.³ Sutikęs T. Andrušką, jis pakalbino jį grįžti į Lietuvą ir steigti Kaune lenkų jėzuitų rezidenciją. T. Andruška nesutiko ir, jausdamasis Lenkijoje svetimas, paprašė T. Generolą, kad siųstų jį į Belgiją.

1921 m. pabaigoje T. Andruška atsidūrė Briuselyje, jėzuitų prekybos mokykloje, kur jis dėstė lietuvių ir rusų kalbas, padėdavo bendrabučio vedėjui ir apaštalavo emigrantų tarpe.

Pasidarbavęs vienerius metus Belgijoje, T. Andruška gavo iš T. Generolo ir T. Bley nelauktą ir malonią žinią, kad jis skiriamas Lietuvai ir turės sueiti į kontaktą su Vakarų Vokietijos provincijolu. T. Bley kvietė jį į Valkenburgą, kur 1922 m. spalio mėn. įvyko provincijos konsultas. T. Provincijolas papasakojo jam apie savo kelionę į Lietuvą ir jos rezultatus. Tuo T. Andruška labai nudžiugo. Deja, į šį džiaugsmą, matyt, įsimaišė ir nemažas rūpestis. T. Andruška bu-

T. Benediktas Andruška

vo nuomonės, kad Lietuvoje turėtų dirbti tik lietuviai jėzuitai.⁴ Dabar jis sužinojo, kad Lietuvos Jėzuitų Provincijos atkūrimas pavedamas Vakarų Vokietijos provincijai. O kai 1923 m. pavasarį jis susipažino su T. Kipu, busimuoju savo vyresnioju, jo rūpestis dar padidėjo. Važiuodamas į Romą 1938 m., T. Andruška prisipažino klierikui B. Krištanavičiui, kad, sutikęs T. Kipą pirmą kartą, jis pajuto, jog niekuomet negalės su juo sklandžiai bendradarbiauti. Tai buvo jų nelemtis. Jų būdai, pažiūros ir skoniai buvo skirtingi, ir abu jautė, kad bus nelengva rasti bendrą kalbą. Tačiau, nepaisant asmeninių sunkenybių, atėjus laikui, jie savo keliais siekė bendro tikslo — Lietuvos Jėzuitų Provincijos atstatymo.

T. Andruška buvo 100% žemaitis, didelis darbininkas, produktyvus vertėjas ir rašytojas, kruopštus profesorius, vidutinių gabumų kompozitorius,⁵ kuklus išore ir kalba. Savo išvaizda jis neimponavo ir kai

kam atrodydavo šaltas. Jis buvo užduras ir vienišas ir neieškojo draugų nei savųjų, nei svetimųjų tarpų. Pastebėjęs, kad su T. Kipu negalės sklandžiai bendradarbiauti, jis pasitraukė į kunigų seminariją ir ten rado tinkamą darbo dirvą. Sugebėdamas pinti juokus su rimtais dalykais, jis buvo mėgiamas profesorius ir rekolekčių vedėjas, patrauklus nuodėmklausis ir tikrai šviesus kunigas. Jo gili, šilta ir žmogiška dvasia atsivėrė išorės trūkumus, o jo kuklumas ir savitvarda buvo pavyzdingi. "Jis turėjo apščiai meilės jauniems žmonėms, tačiau tai buvo galima tik atspėti, bet ne pastebėti: to jis nerodė, neieškojo įsiteikti, būti populiarius, sąmoningai žavėti" (Kun. St. Yla). Reikalui esant, jis padėdavo T. Kipui bažnyčioje ir gimnazijoje, bet didžiausią laiko dalį skirdavo paskaitoms, konferencijoms, muzikai ir knygų bei brošiūrų rašymui. Iš viso jis yra parašęs 32 knygas ir brošiūras.

Antrasis pionierius, T. Jonas Gerardas Kipas, gimė 1884 m. lapkričio 4 dieną Raesfelde, Vestfalijoje. Jis buvo antrasis iš 14 vaikų. Jo tėvas turėjo krautuvę ir galėjo

leisti vaikus į mokslą. Pabaigęs pradžios mokyklą, J. Kipas įstojo į Jėzuitų kolegiją Feldkirche, Austrijoje. Ten jis mokėsi 6 metus. Sekdamas dėdės misijonieriaus pavyzdžiu, jis pareiškė norą stoti į jėzuitų ordiną ir, gavęs teigiamą provincijolo atsakymą, atsisveikino su kolegija. Tačiau ką tik paskirtas naujas provincijolas pareikalavo, kad jis baigtų gimnaziją. Tuokart jaunas kandidatas, pastudijavęs gerai per vasarą, peršoko 7 klasę ir įstojo į Vechtos katalikišką gimnaziją. Deja, artinantis brandos egzaminams, jam buvo pasakyta, kad, atvykęs iš Austrijos, negalės laikyti baigiamųjų egzaminų. Iš tikrųjų jis buvo nepriimtas prie egzaminų tik todėl, kad buvo jėzuitų auklėtinis ir kandidatas į ordiną. Anais laikais dar buvo tebejauciama kultūrkampio dvasia, ir katalikai buvo diskriminuojami. Tačiau J. Kipas nenusiminė. 1903 m. balandžio 23 dieną jis įstojo į Blyenbecko naujokyną Olandijoje ir tą pačią metų rudenį išlaikė Vechtoje brandos egzaminus eksternu.⁸ Pabaigęs trejų metų filosofijos kursą, jis išvyko į Indiją, kur 4 metus

Tėvų Jėzuitų namai Kaune

dirbo mokytojo ir auklėtojo darbą. Paskui, sugrįžęs į Valkenburgą, dvejus metus studijavo teologiją ir 1914 m. rugpiūčio mėn.

4 dieną buvo išvestas kunigu. Prasidėjus pirmajam pasauliniam karui, 1915 m. vasario mėnesį buvo pašauktas į kariuomenę kapeliono pareigoms. Kitais metais jis turėjo progos susipažinti su Lietuvos teritorijos dalimi.

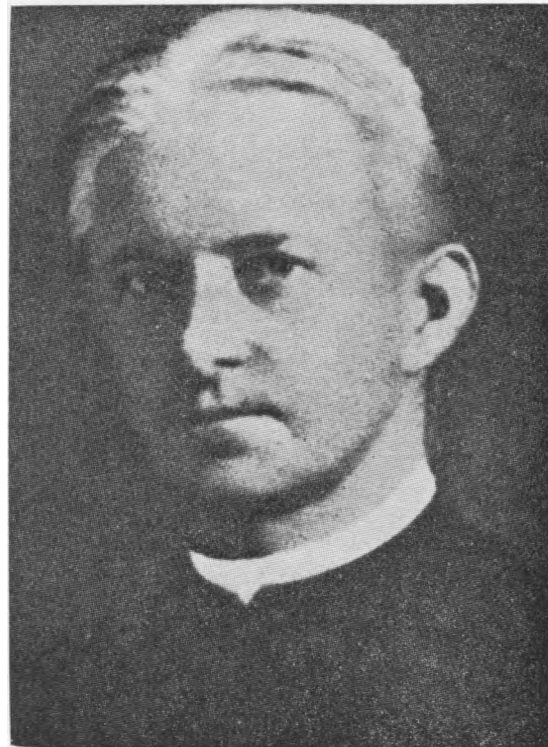
"Būdamas rytų fronte", taip rašė prof. St. Šalkauskis, "T. Kipas dirbo etnografinės Lietuvos ribose, dabartiniam Vilniaus krašte. 1916 m. kovo mėnesį jam pasitaikė būti pirmą kartą Vilniuje, kurį iš karto pamilo ir kur mėgdavo laikyti mišias Aušros Vartų šventovėje. Teko jam pravažiuoti dabartinę nepriklausomą Lietuvą pro Kauną. Ilgiau padirbėti reikėjo Ašmenoje, o paskui Svyro ir Naručio ežerų apylinkėse".⁷

Už savo drąsumą ir karitatyvinį darbą T. Kipas buvo apdovanotas trimis ordinais: maltiečių kryžiumi ir vokiečių geležiniu kryžiumi antrosios ir pirmosios klasės.

Pasibaigus karui, T. Kipas dar vienerius metus studijavo teologiją, o 1919 m. buvo nusiųstas į Esseną jaunimo pastoracijai. Ten jis, nepaisant kai kurių katalikų nepasitikėjimo, sumaniai telkė katalikus moksleivius į Neudeutschland organizaciją ir geriausius mokinius subūrė į Marijos Sambūrį. Tas darbas jam taip gerai sekėsi, kad per vienerius metus jis suorganizavo apie 800 moksleivių.

1922 m. rudenį T. Kipas pradėjo tercijatą Exatene, Olandijoje, ir, susirgus magistrui padėjėjui, gruodžio mėnesį turėjo persikelti į 'sHeerenbergą ir pavaduoti sergantį tėvą. Ten jis gavo oficialų paskyrimą vykti į Lietuvą ir pradėti naują darbą.

T. Jonas Kipas buvo įdomi ir patraukli asmenybė. Pažinęs daug kraštų — Vokietiją, Austriją, Olandiją, Italiją, Prancūziją, Lenkiją, Rusiją ir Indiją — jis praplėtė savo akiratį ir, nepaisant etninių, kultūrinių ar socialinių skirtumų, visur matė tą patį žmogų su tomis pačiomis šakotomis problemomis. Būdamas savo prigimtimi optimistas ir tikėdamas į žmogaus gerumą, jis pats spindėjo gerumu, sudvasintu askeze ir malda.

T. Jonas Kipas

"Atdara galva, šviesūs, kiek žilstelėję plaukai, melsvos akys, atviras veidas darė kažkokio skaidrumo išpūdį", pastebi p-of. Šalkauskis, susipažinęs su T. Kipu 1923 m. rudenį.⁸ Iš tiesų, atviras T. Kipo veidas atspindėjo jo dvasios atvirumą, jo akiračio platumą, jo proto imlumą ir retą sugebėjimą giliai įsijausti į įvairių žmonių problemas. T. Kipas nebuvo nei šventasis, nei masonas, kaip jį, prof. A. Maliausko tvirtinimu, bandė apibūdinti kai kurie kauniškiai.⁹ Matęs daug partijų, srovių, filosofinių pažiūrų ir gyvenimo tikrovę, jis stovėjo virš partijų ir sugebėjo atskirti dalykų esmę nuo laikinų apraiškų. Todėl, patekęs į svetimą kraštą, jis greit susiorientavo. Turėdamas didelį vyresniųjų pasitikėjimą ir dar didesnę uždavinį prieš akis, jis jam pasišventė be jokių rezervų, negailėdamas nei savo jėgų, nei bendradarbių talentų. Jis mylėjo žmones, o žmonės jį. Pabuvęs kelerą metų Lietuvoje, jis taip sutapo su lie-

Jėzuitų naujokynas Starawiesz mieste

tuviais, kad buvo laikomas svetimšaliu, bet ne svetimtaučiu.¹⁰

1. Palyg. B. Kviklys, *Mūsų Lietuva*, IV, 83 p.
2. Kauno Jėzuitų Gimnazija, 1934-1937, Tėvų jėzuitų leidinys, 6 p.
3. Informacija gauta iš T. Joseph Cudzinski, S.J., ilgamečio slavų T. Asistento padėjėjo Romoje.
4. Kipp, Litauen, 14 p.
5. Prof. J. Žilevičius taip apibūdina T. Andruškos muziką: "T. B. Andruška, S.J., kaip teoretikas plačiai ir pagrindinai išsilavinęs, bet iš prigimties būdamas muzikai jautrus, parašė lyrinės nuotaikos giesmių ir dainų. Giesmių rinkinėlis buvo išleistas, bet dainos pasiliko rankraščiuose ir žmonių tarpe buvo labai mėgiamos, iš rankraščių buvo nusirašinėjamos ir dalis jų yra virtusios liaudiškomis.. . (T. Andruška) pasisako prieš svetimą lenkų įtaką ir kitokių svetimybių jam nepatinkančių lietuviškose giesmėse, Lietuvoje giedamose, todėl jis bandė sukurti lietuviškesnes ir jo sielą patenkinančias giesmių melodijas. Peržiūrėjęs giesmių melodijas, esančias giesmyne, atrodo nelabai pasisėkė tų svetimybų nusikratyti.. . Yra puikiai pavykusių ir originalių, "Raiški naktis", "Piemėnys naktį budėjo", "Sveikas, o Jėzau" ir kt. Autorius turi neginčijamų gabumų. Jo

visos melodijos linksmo lyrinio pobūdžio, nemėgėjas minorinių melodijų, kurių giesmyne vos pora tejdėta. Jei būtų nuodugniai studijavęs kompoziciją ir išvystęs kūrybinį miklumą, būtų sukūręs toje srityje vertingų dalykų.. . T. Andruškos giesmynas yra vertingas įnašas į skurdžią religinės giesmės padėtį Lietuvoje, ypač kad tas giesmynas buvo skirtingos nuotikos, kupinas naujų melodijų".

6. Daug geros medžiagos, patelktos paties T. Kipo, yra prof. Šalkauskio straipsnyje *Židinys*, 1938 m. liepos numeryje.
7. *Židinys*, 1938 m. liepos nr.
8. *Židinys*, 1938 m. liepos nr.
9. Kipp, Litauen, 75 p.
10. Kipp, Litauen, 15 p. Išsikalbėjęs su T. Kipu apie Lietuvos padėtį 1925 m., švietimo ministeris K. Jokantas taip T. Kipui išsireiškė: "Aš turėčiau gėdytis, kad taip atvirai su jumis kalbėjau apie mūsų kraštą, ypač su jumis, svetimtaučiu. Bet iš mano pasitikėjimo matote, kad mes jus svetimtaučiu nebelaikome".

Magdalena Birutė Stankūnienė

Dailininkė M. Stankūnienė yra kilusi iš Šunskų, Vilkaviškio apskr. Po II pasaulinio karo meną studijavo Londone, St. Martin's meno institute. Atvykusi į Ameriką ir įsikūrusi Čikagoje, lankė Čikagos Meno Institutą, dailės studiją "69" Bogan kolegijoje ir Academy of Fine Arts. Taip pat mokėsi pas prof. Adomą Varną, V. Petravičių, M. Šileikį, P. Kaupą, V. Arcilesi ir T. Strobel. Ji priklauso lietuvių dailininkų "Dailės" grupei, dailininkų moterų grupei. Art Institute Alumni Assoc, ir Ridge Art Assoc. Dailininkė M. Stankūnienė yra laimėjusi keletą premijų ir yra suruošusi ar dalyvavusi įvairiose parodose: Čikagoje, Niujorke, Toronte. Pirmiau ji buvo pamėgusi mozaiką, paskui mėgino aliejinę tapybą, bet atrodo, kad jos stiprybė yra grafika. Ši "Laiškų Lietuviams" numerį iliustruojame jos darbais.

Vaikų darbštumas

Angelė Vaičiulienė

Dažnai tėvai, augindami savo mažylius, pagrindinį dėmesį skiria jų priežiūrai — mitybai, aprangai, poilsiui. Žinoma, tai būtina. Medikai teigia, kad šiame amžiuje dedami sveikatos pagrindai. Tačiau nepamirškime, kad kūdikystėje, ankstyvoje vaikystėje labai intensyviai vystosi nervų sistema, ir šie laikotarpiai, kaip moko psichologai, yra lemiami auklėjimo požiūriu. Tai, ką vaikai suvokia, išmoksta, prie ko pripranta, dažnai išlieka visam gyvenimui. Deja, tėvai labai dažnai, aklaai mylėdami savo vaikus, stengiasi už juos viską padaryti.

Veikti, judėti vaikai linkę iš prigimties. Ši vaikų aktyvumą, judrumą reikia panaudoti darbo įpročiui susidaryti. "Tegu vaikas būna kaip skruzdėlė", mokė Komenskis, "kuri nuolat krapšto aplink, ropinėja, ką nors velka, tempia, dėlioja". Pratinti vaikus prie darbo būtina palaipsniui, pradedant nuo pačių paprasčiausių, pačių lengviausių užduočių, nuo žaidimų. Tau antrų metų vaikas gali atlikti lengvesnes užduotis: paduoti kokį nors daiktą, pakelti numestą žaislą, mokytis savarankiškai valgyti. Vos tik pradėjus žengti pirmuosius žingsnius, būtina skiepyti tvarkingumo, švaros įpročius — pratinti sudėti žaisliukus į vietą, savarankiškai apsirengti, tvarkingai padė-

ti drabužėlius, avalynę ir panašiai. Nepamirškime, kad įpročius sudaryti nelengva, tai ne vienos dienos, savaitės darbas. Tur būt, pastebėjote, kaip sunku įpratinti vaiką atlikti kad ir patį paprasčiausią darbą — nusiplauti rankas prieš valgį. Neužtenka keletą kartų priminti, o reikia nuolatos reikalauti, kol įpranta ir pats savarankiškai atlieka be kitų paliepimo. Tai būdinga ugdomajam ir kitus darbo bei elgesio įpročius.

Vaikui augant skirtini sudėtingesni, įvairresni darbai.

4-5 metų amžiaus vaikus jau galima mokyti tvarkyti kambarius, padengti stalą, plauti indus, prižiūrėti kambarines gėles ir panašiai.

Šešerių metų amžiaus vaikai ypač noriai padeda suaugusiems dirbti namuose, sode, darže, gėlyne. Taigi, vaikai turėtų būti nuolatiniai tėvų pagalbininkai, atliekant įvairiausių darbus.

Vaiko nenoras dirbti dažnai siejasi su nepasisekimu. Net patys paprasčiausi darbai iš pradžių vaikui atrodo sudėtingi. Todėl jam pradedant kokį nors darbą, reikia kantriai paaiškinti, pamokyti, parodyti, kaip tai reikia atlikti.

Būtina įvertinti vaiko pastangas net ir tada, kai darbo rezultatai nepatenkinami, taktiškai nurodyti klaidas, pamokyti, kaip jas ištaisyti. Štai vaikas sutvarkė žaisliukus, taip stengėsi, o mama nepatenkinta vėl viską pertvarkė iš naujo, dar ir išbarė, kad jis toks nemokša, žaislų sudėti žmoniškai negalįs. O juk šiuo atveju buvo galima pasielgti kitaip — kartu su Jonuku apžiūrėti, ar gerai sudėti žaisliukai, patarti, kur ką geriau padėti, kad gražiau atrodytų žaislų kampelis. Ypač neleistina nepasisekus priekaištauti: "Jei nemoki, tai nesiimk darbo". "Tu, matyt, niekad neišmoksi" ir panašiai. Po tokių priekaištų vargu ar padorus vaikas imtų panašaus darbo kitą kartą.

Svarbiausia ir bene sunkiausia išmokyti ne tik vykdyti užduotis, susidaryti pirminius darbo įgūdžius, bet ir įpratinti atlikti juos savarankiškai, kūrybingai. Todėl tikslinga vaikams be vienkartinų užduočių

skirti ilgesnius įsipareigojimus, įgalinančius pareikšti savo iniciatyvą, savarankiškai planuoti darbą ir numatyti jo rezultatus. Sakysime, galime liepti vaikui pašluoti kambarį, nuvalyti dulkes, palaistyti gėles, tačiau žymiai geriau nurodyti bendresnę formą — pavesti nuolatos rūpintis, kad kambaryje būtų švaru, žiūrėti, kad žaislai būtų tvarkingai sudėti, o kaip tai padarys, leisti spręsti pačiam.

Žinoma, pradžioje taip pat tenka patarti, pamokyti, tačiau palaipsniui, skiriant vis sudėtingesnes užduotis, siekti, kad vaikas pats ieškotų būdų, kaip geriau tai padaryti; pats pastebėtų, ką jis turi veikti, kokią paramą jis gali suteikti tėvams ir kitiems šeimos nariams.

Vaiko parodytą iniciatyvą ypač reikia palaikyti ir skatinti. Deja, šiuo požiūriu daroma taip pat nemaža klaidų. Štai mama triūsia virtuvėje, ir mažoji Valdutė siūlosi jai padėti, bet mama griežtai atsako: "Tu dar maža, man tik trukdai. Bėk geriau į kambarį ir žaisk".

Dažnai po panašių pastabų vaikas nedrįsta siūlyti savo pagalbos, net ir paprašytas nenoriai atlieka, o tėvai vėliau stebisi, iš kur toks nerangumas, nepaklusnumas.

Nors padėdamas vaikas kartais ir trukdo, gaišina laiką, betgi jis tuo pačiu mokosi. Tad sudarykime sąlygas, kad vaikai dirbtų ir išminktų įvairiausių darbų, kurie jiems bus reikalingi gyvenime. Jeigu vaikas ką nors netyčia ir sudaužo, sugadina, nereikia barti, o tik paraginti, kad jis būtų atsargesnis. Paskatintas, padrąsintas noriau imsis darbo ir kitą kartą bus atsargesnis, daugiau stengsis. Taip pamažu išugdysime po-traukį darbui, norą padėti kitiems. Tinginiavimas, nieko neveikimas bukina mintį, sukelia liguistą irzlumą.

Buities darbus reikėtų vienodai paskirstyti visiems šeimos nariams. Kiekvienas vaikas, atsižvelgiant į jo amžių, turi turėti kokius nors įsipareigojimus — sutvarkyti kambarius, prižiūrėti avalynę, padėti apsirūpinti maistu ir jį gaminti, plauti indus ir t.t. Deja, dažnai buities darbai pavedami

tik mergaitėms, jie laikomi "moteriškais darbais". Tai būdinga ypač kaimo vietovėse. Tuo būdu jau iš mažens formuojama neteisinga pažiūra į moterį, skiepijamas perdėtas, iškreiptas vyriškumo supratimas.

Kartais dar pasitaiko, kad vaikai už netinkamą elgesį baudžiami darbu. Pavyzdžiui, motina sako savo mažylei: "Tu šian-dien buvai nepaklusni, tai už bausmę iš-plausi grindis" ir panašiai. Taip vietoj pa-garbos darbui sukeliamas pasibiaurėjimas juo.

Didelę įtaką, ugdant vaikų darbštumą, turi vyresniųjų, ypač tėvų pavyzdys. Šei-moje, kurios visi nariai darbštūs, kruopš-čiai, noriai ir sąžiningai vykdo savo parei-gas, draugiškai padeda vieni kitiems, ir vaikai išauga darbštūs bei sąžiningi. Tad dar kartą pažvelkime, ar esame patys vai-kams darbštumo pavyzdys.

Dail. Magdalena Stankūnienė

Mūsų jaunimas dabartyje

Vysk. Vincentas Brizgys

Dabarties dvasia. Jau beveik dešimtmetis, kai ne vien katalikų visuomenė pergyvena tikrą dvasinį svaigulį. Jaučia, kad dvasinio gyvenimo turi per mažą, bet nežino, kaip ir kur jo ieškoti. Aktyvių žmonių paskleistas šūkis ir sukurta tendencija Dievo ieškoti, jį mylėti ir garbinti tik žmoguje, ar tik per žmogų, labai greitai nuvedė tokiu keliu, kur asmeninis religinis gyvenimas ir apaštalavimas tikrąją prasme tapo apriboti tik socialine veikla. Liko tik veikimas — darbai be maldos; įėjo į madą kalbėti tik apie duoną be Dievo žodžio. Beveik visi mūsų dienų krikščionys užmiršo Kristaus atsakymą velniui, kad žmogus gyvas ne vien duona, o ir Dievo žodžiu. Užmirštas prasmingas krikščionių šūkis: *Ora et labora* — melskis ir dirbk. Labai teisingai ir prasmingai išsireiškė Čikagos arkivyskupas kard. J. C. Cody, kad tik toks darbas atstoja maldą, kuris gimsta iš maldos (jo laiškas tikintiesiems, sutinkant 1972 metus).

Kokie bebūtų laikai, kiek ir kaip pasiukojusių pasauliečių apaštalų beturėtume, bet be tinkamų dvasios vadų-kunigų daugybės katalikų gyvenimas liktų blankus, o gal ir visai klaidingas. O kaip tik viena paskutiniojo dešimtmečio nuotaikų pasekmė yra dvasios vadų-kunigų stoka. Nereikia nė aiškinti, kad jie gali ir turi ateiti tik iš jaunimo.

Ar *ateis*? Teorija visada aiški, bet praktika parodė gausius dabarties faktus, kad be maldos klumpa net tie, kurie jau daug metų išgyveno kunigo ar vienuolio luomę. Iš nesimeldžiančio jaunimo neatsiras pašaukimų į kunigų ir vienuolių luomą. O mūsų laikų nesimeldžias jaunimas yra ne-

simeldžiančių šeimų auka. Nesimeldžias gali stipriai pajusti tiesos ir gyvenimo prasmės supratimo stoką. Didvyriškai jų beieškos, tikrai jas suras, nes trokštančiam gero yra užtikrinta Dievo malonės pagalba. Tačiau toks asmuo gal pradės melstis net pirmiau, negu suras savo protą ir širdį patenkinančią tiesą. Iš praeities turime daug tokių pavyzdžių.

Aukos baimė. Nedaug yra žmonių, kurie patys ieškotų progų aukotis. Vis dėlto yra tokių, kurie nebijo ir nevengia jiems priklausančios aukos. Tais laikosi visos žmonių gyvenimo sritys. Kalbant apie auką, reikia pasakyti, kad žmonės dažnai klysta. Tuo visai nereikia stebėtis, nes kaipgi viską žinosi be patirties? Dažnai auka ižiūrima ten, kur jos nėra, arba yra ne tokia, kokia atrodo iš šalies. Taip pat dažnai aukos nematome ten, kur ji tikrai yra. Daug ką gąsdina nepatirta kunigo ar vienuolio gyvenimo auka. Kas galėtų sakyti, kad jos ten visai nėra? Tačiau kokią daugybę dabartinio jaunimo padarys tikrais aukos žmonėmis tie keliai ir tos profesijos, kuriuos jauniems žmonėms vaidenasi viliojančiomis šviesomis! Pasauliniame gyvenime labai dažnai tenka aukotis tik žemiškiems savo ir kitų reikalamis be dvasinio ir net be žemiško džiaugsmo. O jeigu ta auka nebūs pašvęsta geros intencijos ir maldos, tai ji pasiliks be antgamtinės prasmės ir vertės. Negalima sakyti, kad pasaulyje nėra švento gyvenimo ir kilnaus džiaugsmo. Tačiau kunigo ar vienuolio gyvenimas turi savo dvasinių džiaugsmų, kurių nėra pasaulyje. O tapti vispusiškai naudingu visuomenei, koku tampa beveik kiekvienas geras kunigas, pasaulyje pavyksta gal tik vienam iš tūkstančio.

Kartų skirtumai. Neabejoju, kad mūsų jaunimui nepatinka dabartinis kunigų ir vienuolių tipas. Bet jaunuoliai turi žinoti, kad visada taip buvo. Kalbant apie lietuvius, reikia atsiminti, kad pvz. jaunam Mykolui Krupavičiui ir jo mokslo draugams nepatiko ano meto vyresniųjų kunigų tipas. Jie kūrė savą, naują savosios kartos kunigo tipą, skirtingą nuo senųjų ir psichologi-

ja, ir akiračiais. Taip buvo ir su mano laikų jaunais moksleiviais ir klierikais. Tačiau senieji mūsų nevertė, o mes nesistengėme jų kopijuoti. Laisvosios Lietuvos meto kunigai susikūrė savą kunigo tipą. Jeigu dabartinis jaunimas tik kopijuotų subrendusius kunigus ir vienuolius, tai jis būtų atsilikęs nuo savo gyvenamo meto. Mūsų laikų jaunimas turi duoti kunigo ar vienuolio tipą, tinkantį šiems laikams ir jų psichologijai. Vyresnieji atiduoda jaunimui savo patirtį, viską, ką sukūrė, gyvenimo principus ir bendras gaires, bet jie nenori padaryti iš jaunimo savo kopiją.

Jeigu kas jaunimui ar subrendusiems šiandien nepatinka kunigų ir vienuolių veikloje, jų institucijose, tai yra atviri visi keliai jaunimui ateiti ir visa tai paimti į savo rankas. Jaunimas turėtų dažnai atsiminti, kad vyresnieji, pasitraukdami iš gyvenimo, neišsineš savo sukurtų nei mokyklų, nei kultūros centrų, nei ligoninių, nei spaustuvų. Visą jie paliks jaunimui. Ko tinkamu laiku neperims dabartinis lietuvių jaunimas, tai pasiims kitataučiai, o dabartinei lietuvių jaunimo kartai liks tik nusikaltimas apsileidimu. Jeigu dabartinė jaunoji lietuvių karta duos pakankamai kunigų ir vienuolių, tai bus pasitarnauta ne vyresniesiems ir ne praeičiai, bet sau ir ateičiai. O priešingu atveju pasekmes pajus taip pat ne praeitis, o tik lietuvių ir Lietuvos ateitis.

Proginės mišių maldos

Antanas Saulaitis, S.J.

Jau pamažu iš mados išėjo maldaknygės, kuriose išrašytos mišių maldos, skaitytinios "tyliųjų" mišių metu. Jau daugumas priprato atsakinėti, skaityti, klausytis, bendruomeniškai dalyvauti mišiose. Bet žmogaus minčių nesulaikysi, jos spėja ir žodžių, ir eilučių tarpus užpildyti kasdieniniais rūpesčiais, didžiomis viltimis, maloniais ir sunkais atsiminimais.

1. *Pakeliui.* Būrys mažai miegojusių berniukų tyliai neša taure, duoną, Šv. Raštą

per pajūrio uolas bangų ošimo link. Rudens brėkstančioje aušroje apsimynioję antklodėmis. Jūros užimas ir švintęs dangus traukia mus, kaip magnetas, nusižiūrėjęs savo auką. Ta amžina jūra, kurią Tu, Viešpatie, amžių pradžioje sutvėrei, o šalia mažyčiai, bejėgiai žmoneliai, kuriuos marios bemačiant prarytų. Tik Tu, Viešpatie, padarei šiuos vaikus vertingesnius už daugelį uolų ir už žaliąsias jūras.

2. *Ižanga.* Tamsa apgaubė stovyklą ir Beržų šventovę. Sudėtų žvakučių liepsnelės linguoja. Susėdę vaikai. Jaunimas pamažu susikaupia. Ką jie galvoja. Viešpatie, susėdę po dienos žaidimų, dainų, darbelių, tarp draugų pasikeistų žodžių? Po pirmosios giesmės eilutės pasitraukia nematomomis gijom artyn prie vienas kito ir prie Tavęs miško gaubiančioj tamsoj.

3. *Viešpatie, pasigailėk.* Mišių pradžioje šeimų būreliui pranešta apie susideginimus Lietuvoje. Du trečdaliai suoluose esančių lietuvių nėra Lietuvos net matę. Aplink sėdi ir brazilų, užėjusių lietuvių pamaldų metu. Kaip švelniai ir tyliai Tavo mažos tautos mažasis būrelis kartoja žodžius "pasigailėk", neįspėti ir nesusitarę. Nusizėminęs šauksmas už save ir kitus giliai nuskamba vidaus pasaulyje, ir lyg Tu, dar prieš pasitariant, čia su mumis esi.

4. *Garbė aukštybėse.* "Dėkodami Dievui už visa, ką jis mums yra suteikęs", taria kunigas, "kartu kalbėkime — dešimtam puslapy — Garbė Dievui aukštybėse". Taip uoliai, vos suspėdami žodžius aiškiai ištarti, garsiai visi kalba šlovės giesmę. Manytum, kad automatiškai byra neapgalvoti žodžiai, lyg ir nepagarbiai aidai skardūs balsai. Bet ir tokia mūsų šlovė, Viešpatie, kokie esame.

5. *Aleliuja.* "Pakelkite aukštuosius vartus, garbės Viešpats įžengia". Keturiomis balsais rytų apeigų pamaldose giedame "Šlovinkime Viešpatį". Ikonostazė pasmilksta sakų dūmais. Taip sunku anksti atsikėlus giedoti, o ši graži melodija sujungia nuolatinę dangaus tūkstantmetę giesmę. Įsijungiame į istoriją tų, kurie stengėsi ir sugebėjo visokiose, nors ir sunkiausiose aplinkybėse Tave, Viešpatie, šlovinti.

6. *Skaitymai*. Susėdę ant kilimo ir ant kėdžių, neregiai berniukai, kurie geriau girdi už reginčius, klausosi. Vienas, nepajutęs, kad kiti atsisėdo, stovi pavojuose vietoje, visai arti žvakės. Viešpatie, kokie brangūs Tavo žodžiai staigiais tarpeliais pertraukiami, kol jautriu pirštu aklujų abėcėlę skaitydamas jaunuolis sugriebia visą sakinį. Kaip atidžiai išminga žodis po žodžio į jų tamsaus, bet švytinčio pasaulio buveinę.

7. *Pamokslas*. Studentų mišiose paprasčiausioje koplyčioje kunigas sustoja, pusiau sakinį ištars, ieško žodžių minčiai išreikšti, prisimena kasdienį įvykį, prisipažįsta negalįs visko išaiškinti, žiūri į jaunuolius, mergaites ir mokytojus, laukdamas jų įnašo. Viešpatie, kai Tu mums kalbi, kartais nedaug ką pasakai arba šį tą praleidi. Nė vienas nepaaiškins Tavo žodžių, jei nesiklausys jų ir jų tylos tarpinių, kurie kartais atrodo labai sunkūs.

8. *Tikinčiųjų malda*. Dvidešimt minučių tęsiasi prašymai, trumpiau ar ilgiau 300 jaunų asmenų bendruomenės išreikšti. Ramu. Niekas nebijo pasisakyti, kad ir smulkiau, kas jam ar jai šiandien rūpi — dažniausiai ne paties sunkumai, bet artimo draugo ar pažįstamo. Ir kiekvienas, Viešpatie, mes randame ką nors, kas mums yra miela ar skaudu, tapdami vis atsakingesni už kitus, čia esančius.

9. *Dovanų ruošė*. Ežero pakrantėje, miško papėdėje, iš dviejų pusių supamas pakeltų laužų, kunigas paima duoną ir vyną į rankas. Liepsnelių apšviesti įvairių kraštų lietuvių jaunimo veidai. Švelniai ir ryžtingai kyla lietuviška giesmė. Kur tik pasižiūri, jaunos akys, kiekviena ir visos savaip paslaptinai seka duonos kepalėlį ir vyno taure, sukaupiančios kas esame, ko trokštame, kuo norime būti, Viešpatie.

10. *Eucharistinė malda*. Prie ilgo, paprastai paruošto stalo susėdusios gailestingų seserų kurso studentės. Didysis Ketvirtadienis. Kai kurie nejaukiai jaustųsi mišiose prie paprasto stalo, net Didžiąją Savaitę, švęsdami Viešpaties Vakariene. O čia taip giliai prisimenama ir išgyvenama per

kartų kartas tikėjimo keliais perduodamus Tavo didžios meilės žodžius, pašventinančius mus visus vienan Tavo kūnan.

11. *Malda už Bažnyčią*. Įvairiais civiliniais drabužiais apsirengę seminarijos studentai viename gyvenamo namo kambaryje, didmiesčio centre. Viešpatie, Bažnyčia! Kai kurie joje blaškosi, kaip šiaudas jūros bangose, kiti per daug ramūs vandenyno dugne. Čia tiek "neaišku", "pasikeitę", "netinka", "pasenę", "einama į kraštutinumus", "perdedama". Ir šie paprasti jauni vyrai nori Tavo Bažnyčiai tarnauti, o Tavo Bažnyčia — pasauliui.

12. *Mirusiųjų prisiminimas*. Malda kiek ilgiau užtrunka. Ant stalo įvairių rašysenų lapeliai su artimųjų vardais. Išėivijos parapijoje vėlinės. Kiek šių žmonių. Viešpatie, eitų vėsų vakarą vilties žvakučių savose kapinėse uždegti, Lietuvą nusėdami amžinu atminimu, gyvybės ženklų. Bet ir čia, toli, jau ilsisi to krašto vaikai. Ilsisi džiaugsme, kuris mus visus vienija.

13. *Tėvė mūsų ir taikos pasveikinimas*. Neatvykus kunigui sekmadienio mišių, suaugę jaunimo vadovai susiima rankomis trumpų pamaldų metu. Lyg didžios, ramios kanklės, skamba supintų rankų stygos. Ir vyresnieji, pražilę, ir "bebarzdžiai", sujungti bendra mintimi, tuo pačiu jausmu, bendrais uždaviniais už Tavo, Viešpatie, jaunesniuosius vaikus.

14. *Prieš Komuniją*. Rateliu susėdę veiklūs jaunuoliai ir mergaitės iš įvairių kraštų. Už atvirų durų koridoriuje praeina būriai nedalyvaujančiųjų. Net ir šią vienybės valandėlę įsiveržia balsai ir žingsniai, kai čia susėdę laukte laukia Tave, Viešpatie, arčiau pajusti. Ir vaikštai Tu kartu su tais lauke, ilgai nerasdamas sau vietos.

15. *Giesmė*. Būrelis jaunimo, sustoję prie tylinčių vargonėlių, gitarų muzika ir uoliais balsais veda giesmę jaunimo sąskrydžio mišiose: "Palaiminti tyraširdžiai, palaiminti gailestingieji, palaiminti..." Mums nesi-seka giedoti. Viešpatie. Anksčiau naujos giesmės pasimokusieji gieda, norėdami įtraukti šen ir ten besižvalgančius vaikus. Atsidūsta, ir vėl iš naujo, kad visi giedotų

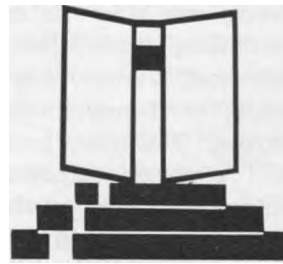
kartu Tau, esančiam mūsų tarpe matomesnių būdu.

16. *Po Komunijos*. Keliasdešimt tolimo krašto lietuvių klūpo vienuolyno koplyčioje saulėtą tropinę dieną. Taip greit, Viešpatie, taip greit pasibaigė ta valandėlė, kurios turėtų užtekti dar ilgai, kol vėl čia susitiksim, sunešę tai, kas mūsų, ir išsinešdami tai, kas Tavo.

17. *Pabaiga*. Jau ruošiasi skirstytis Lietuvos Sodybos pievoje išstovėję stovyklautojai ir atostogautojai. Jie sušilo. Viešpatie, bestovėdami žolyne be pavėsio lauktų mišų metu. Ir senesnieji, savo širdyse daugiau mena, ir jaunesnieji, ieškodami, ką brangaus jose galėtų sukaupti.

18. *Visiems užmigus*. Jau seniai pasibaigė pamaldos ir jas supanti diena mieste, ar stovykloje, ar šeimos namuose. Čia, šitoje vietoje. Viešpatie, sukaupėme tai, ką galėjome. Pasakėme, ką norėjome, jei Tavo aki-vaizdoje nebuvome baikštūs. Išsiskirstome, lyg išskėtę rankas priimti visa tai, ką Tu šiandien mums siūsi ir dovanosi. Stengsimės jas ištiesti ir tiems, kuriuos sutiksime kelyje. Ramu ir neramu, kol vėl čia susirinkime.

1. Gimnazistų rekolekcijos, Gloucester, Mass., 1969. 2. Mergaičių stovykla Neringoje, 1972. 3. Lietuviams pamaldos Parque das Nações, Brazilija, 1972. 4. Lietuviams pamaldos Utinga, Brazilija, 1972. 5. Weston College seminarija, 1965. 6. Perkins School berniukų rekolekcijos, Gloucester, Mass., 1969. 7. Boston College, 1966. 8. Teens Encounter Christ sąjūdžio savaitinės mišios, Ccituade, Mass., 1967. 9. II PLJK stovyklos susikaupimo diena, 1972. 10. Rekolekcijos, Ipswich, Mass., 1968. 11. Jėzuitų studentų bendrabutis Bostone, 1970. 12. Šv. Kazimiero parapija, Sao Paulo, 1972. 13. Skautų ir skaučių vadovų sąskrydis Dainavoje, 1968. 14. II PLJK studijų savaitė, Kent State universitete, 1972. 15. JAV Rytų pakraščio skautų ir skaučių sąskrydis Kennebunkport, Maine, 1967. 16. Lietuviams pamaldos, Valencia, Venesuela, 1972. 17. XX-toji Anglijos skautų ir skaučių stovykla, 1969. 18. JAV Atlanto rajono skautų ir skaučių stovykla, 1964.

Pasimatymas brolio Mykolo gatvėje

Danutė Bindokienė

Visus tuos, kurie šiandien tebedejuoja apie lietuvių išeivių prozos stagnaciją senojo kaimo problemose ar tremties gyvenimo pilkybėje, kviečiu į pasimatymą Brolio Mykolo gatvėje.

Pasivaikščiojus po tą garsiąją "Mėlynojo rajono" gatvę, pajutus jos kvapus, pasiklausius garsų, susipažinus su gyventojais ir jų skurdžiai kilnia kasdienybė, pajunti, kad štai j mūsų prozą atėjo naujas ir savitas rašytojas.

Tas rašytojas — tai Eduardas Cinzas, o kūrinys — "Brolio Mykolo gatvė". Tai pirmoji Cinzo knyga, todėl, ja besidžiaugiant, besveikinant autorių, į daug ką galima pažiūrėti ir "pro pirštus" — svarbu, kad brandi kūrybos sėkla kristų į derlią žemę ir knygos dygtų viena po kitos. Pirmuoju kūriniu autorius užsirekomenduoja išpūdingai, o visa kita ateis su rašytojišku subrendimu.

Knygoje keturi skyriai: Lėkščių plovėjas, Raudonkepuraitė ir vilkas. Senis Armanas. Septynioliktoji šachta. Visuose keturiuose pasakojimuose daugiau ar mažiau figūruoja Brolio Mykolo gatvė. Ji apjungia atskirus įvykius į bendrą visumą, duoda jiems ryškų foną.

Šios spalvingos gatvės gyventojus autorius aprašinėja su intymiu familiarumu. Apie jų silpnybes ir dorybes kalbama su kiek pašaipia užuojauta ir pamėgimu.

Tie keturi pasakojimai rišasi vienas su kitu į bendrą Brolio Mykolo gatvės kasdie-

nybės mozaiką. Mes, kurie iš Europos išnykome vos emigracijos bangai siūbtelejus, gal ne kartą pagalvojame, kaip dabar ten sekasi dėl vienokių ar kitokių priežasčių pasilikusiems tautiečiams. Kokios vietinių gyventojų pažūros į svetimšalius, su kuriais jiems tenka dalintis darbu, duona ir kasdienybė.

Apie dabartinį lietuvių ar kitų svetimtaučių gyvenimą laisvosios Europos valstybėse mūsų literatūroje pėdsakų labai maža, ir vien dėl to "Brolio Mykolo gatvė" būtų įdomi naujiena. Eduardas Cinzas tą dabartinį gyvenimą, atrodo, pažįsta ir nesidrovi jį skaitytojui parodyti su visomis gerosiomis ir blogosiomis ypatybėmis. Iš knygos puslapių ryškėja, kad svetimšalio gyvenimo kelias šiandien Vakarų Europoje toli gražu ne rožių lapeliais barstytas.

Pro skaitytojo akis praeina visa marga, profaniška procesija: angliakasiai, kunigai, padavėjos, prostitutės, bedieviai, idealistai, suvytę seniai ir per anksti pasenę vaikai. Apie visus tuos žmones kalbama drąsiais, kartais neįprastai sukonstruotais sakiniais, su ypatingu išvalgumu į jų charakterius ir jų gyvenimo pažinimą. Cinzo palyginimai taiklūs, kai kur net grubūs, ir jiems išsakyti tartum tyčia parinkti retai lietuviškų knygų puslapiuose užtinkami žodžiai. Dažnai tie palyginimai ir išsireiškimai labai natūraliai išplaukia iš aplinkos aprašymo ar veikėjo lūpų, bet kitais atvejais jie nuskamba tarytum mažamečio išmoktas keiksmažodis, kurį jis su malonumu kartoja tik suaugusiųjų paerzinimui.

Knygos kalba visai nebloga, atsižvelgiant į tai, kad Cinzas yra naujas autorius lietuviškoje literatūroje. Jis vartoja eilę neįprastų naujadarų (atrodo, kad greičiausiai paties "nukaltų"), gerą dozę išsireiškimų, dabar ypač paplitusių okupuotos Lietuvos spaudoje, ir visą grupę barbarizmų, kurie mums skamba nesuprantamai, nes kilę iš nepažįstamų kalbų. Šalia to, į akis krinta didelis autoriaus susidomėjimas moteriška anatomija ir dar taip, kad reta moteris, apie tai pasiskaičiusi, pasijustų pagerbta. Moterys knygoje suktos arba naivios, bet vi-

suomet priklausančios nuo vyrų malonės ir dažniausiai turinčios tik vieną paskirtį... Gana paradoksiškas autoriaus nusistatymas ir religijos atžvilgiu: daugelyje situacijų ir daugelio veikėjų lūpomis propaguojamas ateizmas, pašaipa tikėjimui ar, geriau sakant, Katalikų Bažnyčiai, bet vienas iš pagrindinių veikėjų yra kunigas angliakasis, didelis idealistas ir humanitaras.

Ekskursija į "Brolio Mykolo gatvę" kiekvienam skaitytojui paliks nepamirštamą įspūdį. Eduardo Cinzo kūryba pūstelėjo, lyg gaivus vėjas iš anapus Atlanto per lietuviškosios išeivijos prozą. Reikia tik laukti ir tikėtis, kad tą pūstelėjimą seks pastovi, stipri kūrybos srovė.

Eduardas Cinzas. Brolio Mykolo gatvė. Viršelis Dalios Rėklytės-Aleknienės. Išleido Algimanto Mackaus Knygų Leidimo Fondas 1972 m. Kaina 6 dol.

Ne tie varpai

K. Pažėraitė

Ada Karvelytė, eilėraščių rinkinio "Ne tie varpai" autorė, skaitytojams yra pažįstama dar nuo Lietuvos nepriklausomybės laikų. Jos eilėraščių teko matyti "Ateities Spinduliuose" ir "Ateity". Tai buvo jos jauni kūrybiniai prasiveržimai ateitininkiško idealo poveikyje. Išeivijoje, poetei dalyvaujant periodinėje spaudoje ir žurnaluose, jos lyrika, juo toliau, juo labiau nukrypsta nuo asmeniškų erotinių ir patriotinių motyvų religinén plotmén. Pagrindinis Karvelytės poezijos bruožas pasilieka tas pats. Ji kalba širdimi. Ir tuo ji pagauna skaitytoją, kuris jos kūryboje randa save, savo išgyvenimų atbalsius. Autorės poetinės strofos lengvai plaukia, nelyginant jos gimtinės Nevėžio vandenys.

Apie Nevėžį ji nostalgiskai prabyla:

Ant tavo žalio kranto
Išmokau aš dainuot —
Išmokau jaust, mylėti
Ir su žiedais svajot...

Šiandien esu paklydus
Jau svetimuos krantuos —
Nevėži, upe mano,
O kaip tavęs ilgiuos... (9 psl.)

Eilėraštyje "Tolimas sapnas" (7 psl.) ji prisimena savo mylimą motiną, su kuria laisvalaikio rasdavo atvangą Nevėžio pakrantėje:

Mes Nevėžio pakrantėj sėdėjom,
Mano motina, tujen ir aš —
Tu sakei, tu man daugel kalbėjai,
Kad tie vandens mūs džiaugsmą nuneš...

Ir šiandieną, kai medžių šešėliuose
Aš akis išraudotas slepiu,
O, motule, ateiki ir vėlei
Parsivest prie Nevėžio krantų...

Vaizdingas ir svajingas jos erotinės nuotaikos eilėraštis "Vakaras prie ežero" (47 psl.):

Ramus ežeras
Ir vienišas laivelis —
Slenka vakaras
Taip gundančiai tylus...
Vėl saulėlydžiai
Rausvai nudažė ašaras,
Vėl tave aš
Savo ašaroj regiu...
Ramus ežeras
Ir tolumų melsvumas —
Man svajojas
Tavo skruostų šiluma...
Ir svajonės tos
Tuščiam laively supas, —
Glosto lūpas
Vakaro vėsa...

Eilėraštyje "Ateina rudenys" (60 psl.) autorė prisimena mirusį poetą Vytautą Mačernį, su kuriuo dalinosi eilėmis. Tai savotiškas lyrinės nuotaikos dialogas Karvelytės baigiamas šiais nuoširdžiais žodžiais:

Atleisk, atleiski man,
Kad nutylėti nemokėjau.
Tave ir tėviškę
Ir tas eiles miniu...

Žinau gerai.
Nei tu, nei aš.
Anuo taku.
Prie ežero
Daugiau nebesugrįšime.
Nors žvaigždės šauktų
Tūkstančius naktų...

Autorė neužmiršta ir Lietuvai nusipelnusio mirusio kompozitoriaus Juozo Strolios pagerbti (62 psl.).

Tačiau stipriausi ir būdingiausi jos religiniai eilėraščiai, kuriuose atsispindi gilus, mistikos sklidinas autorės tikėjimas:

Tai aš, tai aš didžioji nusidėjėlė
Akių pakelt Tavęsp nebegaliu...
Ir klupau, delnuose paslėpus veidą.
Prie Tavo kojų kruvinų...
Tai mano nuodėmės, tai jos kaip
liepsnos.
Išdegino žaizdas Tau lig širdies —
Tai aš numirti leidau Tau ant kryžiaus,
O Tu dar vis manęs gailies... (55 psl.)

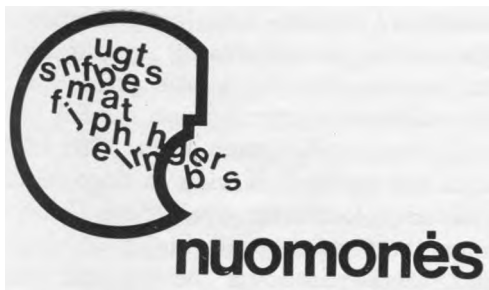
Arba eilėraštyje "Ne tie varpai" (10 psl.):

Savo parapijos medinės bažnytėlės
Varpų skambėjimo užmiršti negaliu...
Kas vakarą širdies gelmėj jie supasi
Raudojimu tyliu...
Ir kai prieš svetimus altorius čia
suklupusi,
Aš maldai žodžių rast nebegaliu,
įsiklausau, — ir žieduose baltų lelijų
Savų varpų skambėjimą girdžiu...

Giesmė "Marijai" (57 psl.), — Ados Karvelytės žodžiai, Juozo Strolios muzika, — 1957 m. Kultūros Fondo konkurse buvo premijuota.

Ši knyga, dail. Pauliaus Jurkaus apipavidalinta originaliu viršeliu, leidėjų kalėdinė dovana skaitytojams, nuteikia šventiškai.

Ada Karvelytė. NE TIE VARPAI. Lyrika, 64 psl. Išleido "Darbininkas" 1972 m. Kaina \$2.

“Didžiųjų klausimų” labirinte

(A. Maceinos "Didžiuosius dabarties klausimus" vertinant)

Dr. Gr. Valančius

IV. PASAULIO SEKULIARIZACIJA

Bandysiu trumpinti citatas ir pastabas apie maceininę "Pasaulio sekularizaciją", kuri, kaip matysime, yra iš tikrųjų niekas kitas, kaip kojom aukštyn apversta "Bažnyčios desekularizacija". Kalba eina ne apie Bažnyčios suteikimą pasauliui "autonomijos", nes pasaulis ne tik autonomija, bet ir visišką nepriklausomybę visuomet turėjo, išskiriant tik viduramžius (plg. "Saulės giesmė" 349 psl. "Viduramžy pasaulis buvo absorbuotas Bažnyčios"). Atseit, Bažnyčia "nelaisvina" pasaulio, o tik traukiasi iš jo, deja, pralaimėjusi. Pagal Maceiną, ji tesitraukianti iš pasaulio kosmologinės plotmės, o pasilieanti ontologinėje. Tačiau prielaida, kad pasaulį galima raikyti gabalais, lyg duonos kepalą, yra naivi. Pasaulis yra vienas ir nedalomas, tik jį stebėti galima iš įvairių kampų, požiūrių, atžvilgių. Tuos kampus Maceina vadina plotmėmis, kurios reikalingos ne pasauliui-kosmosui-visatai, o tik *dialektikai*. Jos tėra sąvokos, kategorijos, kuriomis autorius padailina savo filosofinį stilių. Bet kai klaidingai įmūrysi centrinę plytą pamatuose, tai bus kreivas ir visas pastatas. Yra aibės tarp savęs prieštaraujančių tezių ir teigimų.

Pakitusios krikščionių sąmonės neigti negalima (296 psl.). Dievo problema *dabar* turi būti sprendžiama *visiškai kitaip* (297

psl.). II Vat. susirinkimas (plg. I, 235-6 psl.) leidžias sekularizacijai nudievinėti pasaulį *kosmologinėje* (o taip pat antropologinėje, sociologinėje) plotmėje, bet jo regimybė nėra kelias į Dievą. Jo čia rasti negalima, ir *klydome anksčiau* ieškodami. Jis yra pasaulio kūriniskume — ontologinėje plotmėje (298 psl.). Pasaulio sekularizacija keičianti net ir mūsų *vidų* (13 psl.). Kitoje vietoje autorius nuo tokios teilhardiškos minties purtyte purtosi. Kristaus žmogiškumas — esminė sudedamoji jo *asmenybės* dalis (19), nuo šios nebeatskiriama (20). Žmonių bendruomenė tiek yra žmogiška, kiek ji yra *sutelktinis Kristus* (21). Ar tik šiuo teiginiu autorius nesiprašo į panchrististų — krikščioniškųjų panteistų klubą?

Galilėjaus laikais Bažnyčia stropiai saugojusi savo įtaką pasauliui (52 p.), o II Vat. susirinkimas pasauliui *nedraudžia* savarankiškumo, savų dėsnių ir metodų. Žodžiu *nedraudžia* autoriaus dialektikos dviprasmiškumas (pasaulio sekularizacija ar Bažnyčios desekularizacija?) atsiskleidžia visu ryškumu. Pasaulį atleidus nuo Bažnyčios *priežiūros* ir *vadovavimo* (54 p.), santykiai tarp jų *pasikeitė* (53 p.). Jis lieka tik ženklų, *niekad tikrove* (55 p.), nors Dievo karalystė esanti žemėje ir neauganti be jos (I, 208). Pereita iš sudievinto į sužmogintą pasaulį. Viskas kinta. Gamta žmogui tik pamotė, ne motina, žiauri su savo plėšriais žvėrimis, šalčiais, audromis. Nustojusi būti reikšmenimi, skirta būti, bet nieko neženklinanti (60 p.).

Sekularizacijos esmė — pasaulio kaip būties pabrėžime ir jo reikšmens paneigime nusisuka veidu į žmogų, ne į Dievą (63 p.). Tik anksčiau (Nojui ir prieš jį) gamta buvusi Dievui pirminė apsireiškimo vieta (66 p.). Žmogus, kaip neabejotinai *išsivysianti būtybė* (vėliau tai neigs), ne visada buvo toks, kaip dabar. Savo kultūra vis labiau išsivaduoja iš gamtos ir palenkia ją sau (67 p.). Nojaus religija buvo grynai gamtinė (tvanas, vaivorykštė), nes žmogus, labai ilgai buvęs laukinis, perdėm su gamta tada buvo susietas. Po to — Dievo sąjunga su Abraomu, kuris, pakluses Dievo

M. Stankūnienė

Prie vandens (grafika)

valiai, keliavo į jam žadėtą žemę, kur turėjo kilti išrinktoji tauta Izraelis. Dievo liudijimas *perkeliamas* iš gamtos į visuomenę-tautą-istoriją. Gamtinė religija virto visuomenine-istorine (Izraelio valstybine) religija, per kurią Dievas reiškėsi, palikęs gamtą, iš jos *pasitraukęs* (74 p.). Gamta nustojo būti Dievo ženklu, šventykla, gyvenvietė, per ją nebekalba, o per Izraelį, jį vesdamas, tvarkydamas, nes tai *anuomet atitiko žmogaus išsivystymo laipsnį* (75 p.). Po Abraomo gamta nusakralinta. Dievas begyvena tik Izraelį, jos istorijoje. Gamtinė Nojaus religija išsigimė, bet nepasitraukė, kaip privalėjo, žodžio išikūnijimu atėjo vėl nauja-trečia-asmeninė religija. Paskutinė ir nebeišardoma Dievo-žmogaus vienybės sąjunga. Po Kristaus *pasaulio ženkliskumas visai dingo*, jis pasidarė žmogaus nuosavybe, *daiktu*, kuris būna, bet nieko neženkliną, nereiškia (83 p.).

Maceina nemėgsta integracijos ir visa to, kas jungia, vienija. Triaukšte religijos idėja jis pripažįsta evoliuciją, bet apsisukęs vėl ją neigia. Nojaus metu žmogus tebuvo dar taip mažai išsivystęs, laukinis,

susietas su gamta, nuo jos priklausomas, bijas audrų, žaibų, žvėrių; gamta buvusi jam pamotė. Ne ką toliau pažengęs, tik kiek aukštesnį *sąmoningumo* laipsnį pasiekęs jis buvo ir Abraomo metu. Visa tai teisinga, bet autorius iš visa to daro klaidingų išvadų: 1. atmeta evoliucijos (žmogaus sąmonėjimo, vystymosi) idėją; 2. prieštarausja Kierkegaardo ir Bartho sampratai, kad ne tik žmogus ieško Dievo, bet pats Dievas ieško žmogaus nusidėjėlio, norėdamas jį išgelbėti; 3. ne Dievas ir žmogus susitinka *pakely*, bet Dievas žmogų suranda, nes kitaip — žmogus jo niekad nerastų; 4. neatgyveno, nepaseno, neišsigimė ir neturi pasitraukti jokia Dievo reiškimosi forma, nes Dievas nenustojė ieškojęs žmogaus ir žmonių, kurių aibė ir dabar tebėra neišsivystę, primityvūs, laukiniai. Neužmirština, kad ir po 19-kos šimtmečių krikščionys tesudaro maždaug ketvirtadalį visos žmonijos. Ar tikėtina, kad Dievas neitų įvairiais pavidalais ieškoti tų trijų ketvirtadalių visos žmonijos, jeigu anie neina ir dar ilgai neis jo ieškoti per Kristų? Mes nesuvokiame ir niekad nesuvoksime savo protu Dievo formų, ženklų ir kelių į žmogų, nes tai jo paties karalystė, žmogui neprieinama ir nepasiekiamą. Jau ir pats bandymas tai daryti, pagal Kierkegaardą, yra puikybė.

Maceina tariasi išsprendęs "didžiulius klausimus", bet kur jis paliko Dievo Apvaizdą? Autoriui pasaulį sekuliarizavus ir Dievą iš gamtos išstūmus, jos pasigendame. O ji mums taip reikalinga. Beje, to paties pasigenda ir Maceiną išliaupsinęs jo recenzentas kun. dr. Celiešius. Panašias mintis pareiškia ir kun. dr. Baltinis bei kun. dr. Paškus. Tad Maceinai galima kelti šv. Augustino klausimą: "Argi Dievas pasaulį sukūrė ir jį apleido?" Atsakymas tegali būti neigiamas.

V. EVANGELIJŲ NUMITINIMAS

Parafrazuojant šv. Augustino posakį "ama et fac quod vis" (mylėk ir daryk, ką nori), galima pasakyti — tikėk ir samprotauok, kaip nori. Nematyti, kad Maceina turėtų pagrindo aniems nelemtiems "evange-

lijų numitintojams" padaryti tikėjimo ir meilės stokos priekaištų. Jis to ir nedaro, bet labai rimtai juos įtaria bandymu iškraipyti ("perprasmingi") krikščionybę pačiuose jos pagrinduose. Lygiai nematyti, kad Bultman, Marxsen, Lehman or olandų teologai neigtų Kristaus istoriškumą ar net apvilkę jį kokiais nors naujais "mitologiniais marškinėliais". Jie tik teigia, kad Kristaus prisikėlimo. Dangun žengimo ir Šv. Dvasios atsiuntimo negalima nustatyti ir patikrinti istoriniu metodu. Taip teigdami, jie juk nemeluoja ir nepiktžodžiauja, o tik bando, nors gal ir nevykusiai, N. Testamentą padaryti priimtinesnį ypač skeptikams ir indiferentams. Su Maceinos teigimu, kad Kristus yra įvykis, o ne idėja, taip pat negalima sutikti. Geriau sakyti, kad Kristus yra ir įvykis, ir idėja drauge. Tik grynai žmogiškas įvykis gali neturėti idėjos, o kiekvienas dieviškas įvykis niekuomet negali būti be idėjos.

Autorius tą žodį "įvykis" kartoja daugybę kartų. Labai dažnai kartojamas ir, kaip pagrindinis šio žodžio atributas, *vienkartiškumas*, kuris kažin ar išvis tinka naudoti, kalbant ne apie imanentinį, bet transcendentinį įvykį. Ar galima pastarąjį uždaryti laiko narve, nes vienkartiškumas yra grynai laiko, imanentinė sąvoka? Čia geriau tiktų *vieninteliškumas*, nes tai predikatas, kokio, tur būt, neturi nė vienas žmogiškas įvykis.

Vargu Maceina teisingas (čia grynai tikėjimo dalykas), peikdamas Pascalį dėl jo teigimo, kad "Kristus buvo nukryžiuotas ne vieną kartą, bet kryžiuojamas visą laiką". Gal tuo jis norėjo išsakyti ir nuodėmės esmę, ir Kristaus mirties išganomąją prasmę. Ta pati mintis išreikšta ir stigmatikės Kottynos Emmerich regėjimuose (plg. *Kristaus kančia*, Chicago, 1959). Jei taip, tai apie *vienkartiškumą* netenka kalbėti, o tik apie šio įvykio *vieninteliškumą*. Pirmoji sąvoka yra imanentinė (laiko), o antroji gali turėti abi prasmes, imanentinę (nepakartojamą kaip ir pirmoji) ir transcendentinę (turinčią pobūdį, predikatą, atributą, kokio niekas neturi ir negali turėti).

Sukant į tą nelemą metodologinį-dialektinį šoną, vėl susitinkama su sąvokom "performuoti" ir "perprasmingi". Pastaroji lenda giliau ir siekia aukščiau, negu pirmoji. Bet juk ne nuodėmė ir ne inteligentiškas netaktas būtų prielaida, kad autorius galėjo čia ir susipainioti, prasmiskai ar tik dialektiškai, ar abiem kartu. Tai nebūtų nei pirmas, nei paskutinis voratinklis, kokių šioje knygoje randame apščiai. Patys autoriai paprastai jų nemato. Labai retai kas prie jų prisipažįsta, jeigu jiems tai bus parodyta. Tai kadaise mandagiai padarė Paškus, bet kaip į tai buvo reaguota! Tai žmogiška ir nestebėtina. Errare humanum est. Nuo to nė vienas žmogus, neišskiriant Maceinos, nėra laisvas.

Aplamai, tariamasis "Evangelijų numitimas" kažin ar išvis turėtų būti rikiuojamas prie "didžiųjų klausimų". Kuo gi šis klausimas didelis? Vargu ar kas ligšiol girdėjo net vardus tokių antraeilių ir trečiaieilių teologų, su kuriais tokia "rimta mina" diskutuoja prof. Maceina. Svarų priekaištą autorius daro "numitintojams" ir už tai, kad jie N. Testamente randa pasaulėvaizdį, visai nebeatitinkantį šių laikų pasaulėvaizdžiui. Dėl to, atrodo, jie visai be reikalo rūpinasi, nes tas tikėjimui nei šilta, nei šalta. Beje, šnektelkime truputėlį ir apie terminą *pasaulėvaizdis*. Visi gerai žinome, kad tai ne tas pat, kas *pasaulėžiūra*. Jei kam patinka, manykite, kad čia tik priekabių ieškojimas, bet šia proga negalima praeiti pro šalį. Maceinos studijai "Aidų" žurnalo 8-tame numeryje (1968 m.) duota antraštė: "Religija ir evoliucija — Kritinės pastabos Teilhard de Chardin *pasaulėžiūrai*". Tai arba visiškas nesusipratimas, arba reikalas, kurį vargu galėtume akademiškai ir krikščioniškai pavadinti padoriu. Anoje studijoje jis kalba (bent tą terminą visą laiką vartoja) ne apie Teilhardo evoliucijos *pasaulėvaizdį* (taip turėtų būti), bet apie jo *pasaulėžiūrą*, kuri visam pasauliui labai aiški ir nediskutuojama. Jeigu čia nėra tik korektūros klaida, bet rimtai abejojama šio švento vienuolio pasaulėžiūra, tai neatleistina. Teilhardas buvo tikintis kata-

likas, pavyzdingas kunigas, vienuolis jėzuitas, kiekvienu žodžiu ir mintimi persisunkęs šv. Ignaco rekolekčių mąstymu "Contemplatio ad amorem". Na tai kas, kad jis vis ilgiau stabteldavo ir labiau susimąstydavo prie Loyolos idėjos "organiška visata" jo mąstymų knygelėje. Tai galėjo būti ir jo vėlesnės evoliucijos idėjos *pasaulėvaizdžio* (ne pasaulėžiūros!) garstyčių grūdas, šiandien beaugęs į didelį medį, o rytoj gal išaugsias į galingą ažuolą. Jo augimas nebesulaikomas, nesvarbu koki tam medžiui vardą beduotum: gamtamokslinį-kosmologinį (pasaulėvaizdis), ar ontologinį (pasaulėžiūra). Negi Teilhardą nuteisime ir šv. Ignacą iš šventųjų sąrašo išbrauksime už tą "organišką visatą", maceiniškai tariant, išmonę, ir uždarysime jėzuitų ordiną, kaip eretikų lizdą? Šv. Ignaco "organiška visata", kaip ir šv. Povilo paties Maceinos cituotas "Kūrinijos pirmgimis — Kristus", na, ir Tertuliono "Kristus-Ambasadorius" yra tokios rūšies "nuodėmės", kurios gali būti atleistos ir be jokios atgailos. Juk ne pasaulėvaizdis turi derintis prie pasaulėžiūros, bet atvirkščiai. Praėjo laikai (to negalėjo nepripažinti nė Maceina "Pasaulio sekuliarizacijos" analizėje), kad Bažnyčia vėl nurodytų ne žemei suktis aplink saulę, bet saulei aplink žemę (kaip tai įvyko teisiant Galilėjų) ir įsakytų žmonėms tai tikėti. II Vat. susirinkimo nutarimai (juos gausiai cituoja Maceina, pasaulį sekuliarizuodamas ir jam tariamąją "autonomiją" suteikdamas) Bažnyčios ir pasaulio santykių klausimu esmėje juk reiškia ne ką kita, kaip prisipažinimą suklydus ir netiesioginį pasižadėjimą atsityje nei galilėjų neteisti, nei husų, savanarolu ar Orleano mergelių ant laužo nedeginti. Dėl to ir stebiesi, kodėl Maceina vis dar iš kailio neriasi ir vardan savo įsivaizduotos misijos "iširti dvasias" (I Jn. 4, 1) nori nuteisti Teilhardą, šių laikų "Galilėjų", ir tuo būdu priversti "saulę suktis aplink žemę", šiuo atveju — kosmosą būti procese, tapsme, evoliucijoje.

Olandų katekizmo autorius Maceina taip pat kaltina "evangelijų numitinimu", nors jiems daug atlaidesnis, čaižo juos ma-

Skyrių tvarko DANUTĖ BINDOKIENĖ

KAIP UGDOMI ATEISTAI

Nežiūrint visų pastangų, kurias dėjo komunizmo "apaštalai" Lietuvoje per gausią okupacijos metų eilę, "religiniais prietaisais" toli gražu nėra nusikratyta, ir Dievas sunkiai išgenamas iš jauno ar vyresnio lietuvių sąmonės. Ateistiniam auklėjimui skiriama labai daug laiko ir reikšmės. Jam sustiprinti ir pagerinti yra ieškoma įvairių būdų, skelbiami ateistinėmis temomis konkursai, kuriami muziejai, filmai, rašomos knygos. Didžiausias dėmesys yra kreipiamas į mokyklinio amžiaus vaikų ateistinį auklėjimą. Atkreipus dėmesį į priemones, kuriomis stengiamasi sužavėti jaunametį vaiką ir nukreipti jo pasaulėžiūrą ateistine linkme, darosi tikrai nuostabu, kad tas ateistinis auklėjimas neduoda laukiamų rezultatų. Štai trumpai susipažinkime, kaip ateistus ugdo viena Širvintų rajono vidurinioji mokykla.

žiau ir švelniau. Kaip jau minėta, juos net pagiria už originalumą ir naujoviškumą. Negerai, kad Maceina visiškai nieko nesaiko apie tame katekizme padarytas pataisas šiam tikslui specialiai sudarytos šešių kardinolų komisijos. O apie tai plačiau ir daugiau sužinoti kiekvienam skaitytojui būtų labai naudinga ir įdomu. Kiekvienam katalikui juk reikia žinoti, kur yra riba, kaip toli bažnytinis autoritetas leidžia eiti visokiems sekuliarizuotojams, numitintojams, evoliucininkams.

"Mokyklos paskirtis — nešti į mases tikrąsias mokslo žinias, ruošti visapusiškai išsilavinusius komunizmo statytojus. Jaunosios kartos auklėjimas ateizmo dvasia yra vienas pagrindinių tarybinės mokyklos uždavinių".

Konstatuojamas faktas, kad religingi tėvai daro didelę žalą jaunimo materialistinės pasaulėžiūros formavimui. Tėvų "verčiami" vaikai lanko bažnyčias, atlikinėja religines apeigas. Tėvų įtaka religiniame auklėjime yra efektingesnė už mokyklos ateistinį auklėjimą, nes tėvai "griauna tai, ką auklėdama paauglius ir jaunimą pasiekia mokykla". Mokykloje priešreliginiam auklėjimui panaudojama kiekviena pamoka — net fizika ir chemija tarnauja ateizmui. Be ateistinio auklėjimo pamokose, mokykloje dar vyksta ateistinių kino filmų peržiūros ir aptarimai. Aptariamieji filmai, kaip "Juodasis katinas", "Juodoji procesija" ir kt., o taip pat įvairios ateistinės knygos. Įvairūs straipsniai ateistinėmis temomis yra skelbiami mokyklų sienaraščiuose, renkami medžiaga ateistiniams kampeliams. Klasių vadovai organizuoja pokalbius su mokinių būreliais temomis: "Religija ir mokslas", "Tavo nuomonė apie religiją" ir pan. Mokiniams pateikiamos anketos, kuriose jie pasisako įvairiomis religinėmis ir priešreliginėmis temomis. Iš tų anketų išryškėja, kad net 84-rių (iš 105 apklaustų) mokinių tėvai yra tikintys. Tik keli mokiniai drįsta prisipažinti, kad tiki Dievą...

"Mes pastebėjome, kad per mokslo metus mokiniai bažnyčią lanko negausiai. Per atleidus vasaros atostogų metu į bažnyčią patraukia ir dalis vyresnių mokinių. Jie aiškina, kad netiki į Dievą, nesimeldžia, bet į atleidus ateina dėl įdomumo".

Reiškia, kai mokinių kontrolė vasaros atostogų metu yra kiek mažesnė, jie drįsta dažniau ir į bažnyčią nueiti. Kad bažnyčia turėtų mažiau įtakos įvairių švenčių, o taip pat vestuvių, laidotuvių, krikštynų ar kitų progų metu, kuriamos naujos, dirbtinės tradicijos, stengiamasi iš šių progų išjungti religines apeigas, išjungti bažnyčią. Į šių naujoviškų tradicijų įgyvendinimą stengia-

masi įtraukti ir mokinius. Laidotuvėse, organizuojamose be bažnyčios, mokiniai palaido mirusį į kapines, neša vainikus, gėles. Mokiniai sveikina naujagimių tėvus, deklamuoja eilėraščius, atlieka dainas ir t.t.

"Žinodami, kad ateistiniam mokinių auklėjimui kliudo šeima, religingi tėvai ir seneliai, mes stengiamės auklėti ir juos. Mokykloje veikia pedagogikos žinių fakultetas ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus mokinių tėvams. Jo užsiėmimų metu ir skleidžiama mokslinė ateistinė propaganda mokinių tėvų tarpe".

Prisiminus metų eilę nuo komunistų valdymo pradžios ir tų priešmokyklinio amžiaus vaikų tėvus, kurie patys jau yra užaugę okupuotoje Lietuvoje ir perėję tas ateistinio auklėjimo mokyklas, atsakę į tokias pačias anketas apie netikėjimą į Dievą, yra tiesiog nuostabu, kad tie tėvai dabar "verčia savo vaikus atlikinėti religines apeigas".

Klasių vadovai stengiasi gerai pažinti kiekvieno mokinio šeimos sąlygas. Jie lankosi pas tėvus, kalbasi su jais mokinių ateistinio auklėjimo klausimais, stengiasi, kad ateistinė propaganda veiktų ne tiek į jaunimo protą, kiek į jo jausmus. "Kilni mokyklos pareiga — apsaugoti vaikus nuo religinės įtakos, auklėti mokinius kovingais ateistais", rašo straipsnio autorė (*Mokytojas ugdo ateistus*, "Tarybinis mokytojas", nr. 99, 1972). Tačiau "negalime užmiršti, kad šalia mokyklos yra "dievo namai", kad kunigai iš peties stengiasi, siekdami užvaldyti vaikų sąmonę".

Matyt, tų kunigų, religingų tėvų ir senelių pastangos yra gana sėkmingos, kad, nežiūrint visų "kilnių" mokyklos pareigų ir ateistinio auklėjimo, tėvynėje vis dėlto išauga jaunuoliai, nebija savo religinius įsitikinimus paremti net gyvybės auka.

TRYS MOKYKLINIO GYVENIMO VAIZDELIAI

1. Dar mokslo metų pradžioje mama nupirko mokyklinį portfeliuką-kuprinę. Gražų, rudai dažytą, dviem segtuvais uždaro-
mą, bet pasirodė, kad tie segtuvai užburti.

Visaip bandėme atidaryti portfeliuką, bet nieko iš to neišėjo. Tas pats atsitiko ir su mano draugų Stasiuko, Algiuko, Andriuko portfeliukais. Stasiukas net verkė ėmė, bet portfeliukas neatsidarė.

Pastaba: Šiaulių Odinės galanterijos fabrikas padovanojo moksleiviams tūkstančius portfelių - kuprinių su labai patobulintu ir dar niekur neužpatentuotu broku.

2. — Tamsta mokytojau, — pakėlęs ranką, kreipėsi Vytukas, — mano rašalo bonkutėje atsirado kruopų.

Tada visi vaikai klasėje pradėjo šaukti, kad ir jų rašalas su kruopomis. Mokytojas ir sako:

— Vaikai, šį rašalą gamina Lietuvos Buitinės chemijos firma. Net "Vaivorykštės" vardu jį pavadino. Chemikai gerai žino, kad mes irgi mokysimės chemiją ir gal ne

vienas iš jūsų išymiais chemikais tapsite. Štai ir paliko mums namų darbą: perkoškite rašalą per vata.

3. Vaikai, — sako mokytojas. — Išspręskite tokį uždavinuką: mamytė nupirko tris raudonus tušinius pieštukus, ir tėvelis dar tris parnešė. Kiek jūs turite pieštukų?

— Nieko neišeis, tamsta mokytojau. Pernai man sulūžo trisdešimt tušinukų, — atsakė vienas vaikas. Jam pritarė choras kitų.

Pastaba: Prekybininkai turi sukaupę savo sandėliuose tūkstančius tušinukų, kurie lūžta, vos tik stipriau prie sąsiuvinio spustelėjus. O Vilniaus kultūrinių prekių įmonės gamintais parkeriais (kaina 1,9 rb.) galima gatves grįsti. Niekas jų nebeperka, nes kiekvienas padabintas koku nors brokeliu.

(Šluota, nr. 18, 1972)

M. Stankūnienė

Balandis (grafika)

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

GROTI, GRIEŽTI, ŽAISTI, LOŠTI

Lietuvių kalboje mes turime du skirtingus žodžius išreikšti atitinkamiems skirtingiems veiksams: *žaisti* koki nors žaidimą, pvz. futbolą, krepšinį, tenisą ir *groti* koku nors instrumentu, pvz. smuiku, vargonais, gitara. Įdomu, kad beveik visose plačiau žinomose kalbose šioms dviem sąvokoms vartojamas tas pats žodis "žaisti": lot. *ludere*, angl. *to play*, vokiečių *spielen*, pranc. *jouer*, lenk. *grać* ir t.t. Dėl to ir mūsų išeivijoje gyvenęs jaunimas dažnai pasako: *žaisti* smuiku, *žaisti* gitara, *žaisti* vargonais. Bet tai yra netaisyklingi pasakymai. Lietuvių kalboje reikia sakyti: *groti* (arba *griežti*) smuiku, *groti* (arba *skambinti*) gitara, *groti* vargonais.

Nors atrodo, kad *groti* yra kilęs iš lenkiškojo *grać*, bet bendrinėje kalboje jis jau yra tvirtai prigijęs ir net bepradedas iš jos išstumti beveik tos pačios reikšmės visai gerą žodį *griežti*. Taip yra gal dėl to, kad žodis *griežti* turi daug įvairių reikšmių, ypač galįs reikšti nelabai malonų veiksmą — *griežimą dantimis*. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* (Vilnius, 1954) duoda dar ir kitų šio žodžio reikšmių, pvz. *Griežlė pievoje griežia*. *Kibirui graižtvas įgriežia*. *Akį, išgriežti* (išdurti), *Ilgriežti svogūno į sriubą*. *Vaikui vidurius griežia* (labai skauda). *Dantį ant ko griežti* (širsti, pykti). Bet šalia *groti* ta pačia prasme galime vartoti ir *griežti*, ypač kalbant apie styginius instrumentus:

griežti smuiku, violončele, kontrabasu. Neturėtume užmiršti ir kitų žodžių, kuriais kartais galima pakeisti minėtuosius veiksmąžodžius *groti* ir *griežti*, pvz. *muzikuoti*, *vargonuoti*, *smuikuoti*. Užuoť vartoję žodžius *pagrojo* ar *pagriežė* muzikinį kūrinį, galime sakyti *atliko* (tik joku būdu ne *išpildė*). Mes turime ir kitų siauresnės prasmės muzikos atlikimo pavadinimų, susietų su instrumento rūšimi: fortepionu, arfa, gitara *skambinama*, timpanai ir būgnai *mušami*, pučiamieji instrumentai *pučiami*.

Kai kuriose tarmėse žodis *groti* vartojamas, kalbant apie lošimą kortomis, be abejo, nusižiūrėjus į lenkų posakį *grać w karty* — "groti kortomis". Šia reikšme veiksmąžodis *groti* yra pavartotas ir vieno kito rašytojo, pvz. A. Strazdo: *Ponam ulioti, kortom groti, minkštuos pataluos gulėti, lietuviškai nekalbėti*. Tačiau bendrinėje kalboje pasakymas *groti kortomis* nėra norminis. Šiam tikslui vartojami veiksmąžodžiai *lošti* ir *žaisti*. Vienos tarmės labiau yra linkusios vartoti pasakymą *lošti kortomis*, kitos — *žaisti kortomis*. Abu šie pasakymai vartotini ir bendrinėje kalboje, tik *lošti* labiau linkstama vartoti tada, kai lošiama iš pinigų, o *žaisti*, kai žaidžiama tik poilsiui, laiko praleidimui, pramogai. Tad *žaisti* labiau tinka vartoti, kalbant apie įvairius pramoginius ir sportinius žaidimus, o *lošti* labiau tinka azartiniams žaidimams, kai žaidžiama (ar lošiama) iš pinigų. Tokie žaidimai ar lošimai gali būti kortos, čia, Amerikoje, labai paplitę bingo, loterijos ir pan.

"JURY KOMISIJA"

Šiuos du žodžius paėmėme į kabutes dėl to, kad jų sugretinimas yra beprasmis. *Jury* yra prancūziškas žodis, kuris reiškia tam tikros srities žinovų, ekspertų grupę ar komisiją. Tad jau tas pats žodis *jury* reiškia komisiją, todėl nėra nei reikalo, nei prasmės prie jo dar pridėti žodį *komisija*. Todėl reikėtų kitaip išreikšti tokius sakinius, kuriuos dažnai tenka matyti spaudoje: *Jau išrinkta konkurso jury komisija*. *Konkurso jury komisiją sudaro šie asmenys*. Juos galima taip pasakyti: *Jau išrinkta konkurso*

jury (tariama žiuri). *Konkurso jury sudaro šie asmenys*. Bet galime čia puikiau apsieiti ir be to svetimo *jury*, šitaip tuos sakinius išreikšdami: *Jau išrinkta konkurso vertinimo komisija. Konkurso vertinimo komisiją sudaro šie asmenys*.

KADA VARTOTI GALŪNĘ -IA, KADA -IAI?

Iš spaudos pastebime, kad ne tik mūsų išeivijoje užaugusiam jaunimui, bet net ir vyresnio amžiaus rašytojams bei žurnalistams ne visuomet aišku, kada aukščiausiojo laipsniorieveiksmiai bei niekatrosios giminės būdvardžiai turi galūnę *-ia*, ir kada *-iai*. Taisyklė yra labai paprasta. Pirmiausia (ne *pirmiausiai!*) reikia įsidėmėti, kad niekatrosios giminės aukščiausiojo laipsnio būdvardžiai visuomet turi galūnę *-ia*, pvz.: *Ten gyventi jam buvo mieliausia, maloniausia, gražiausia*. Aukščiausiojo laipsniorieveiksmiai dažniausiai (ne *dažniausiai*) turi galūnę *-iai*, bet kartais turi ir galūnę *-ia*. Norint sužinoti, ar aukščiausiam laipsnyje rašyti *-ia* ar *-iai*, reikia žiūrėti nelyginamojo laipsnio galūnės. Jeigu nelyginamojo laipsniorieveiksmis turi galūnę *-ai*, tai aukščiausiam laipsnyje bus *-iai*, o kitais atvejais *-ia*. Štai pora pavyzdžių: Apie tai daugiausia kalbėjo tie, kurie mažiausiai žinojo. Rašome *daugiausia*, nes nelyginamajame laipsnyje yra *daug*, bet rašome *mažiausiai*, nes nelyginamajame laipsnyje yra *mažai* (galūnė *-ai*). Pirmiausia reikia gelbėti tuos, kurie labiausiai sužeisti. Rašome *pirmiausia*, nes nelyginamas laipsnis neturi galūnės *-ai* (*pirma*), bet rašome *labiausiai*, nes nelyginamajame laipsnyje yra galūnė *-ai* (*labai*).

VĖSINTUVAS IR VĖDINTUVAS

Amerikiečiai, ypač karštomis dienomis, atrodo, tešneka ir terašo apie *feną* (angl. fan). Lietuvoje šios rūšies aparatui vadinti paprastai buvo vartojamas tarptautinis terminas — *ventiliatorius*. Tačiau nesunku ir savą praminti vardą šiam orą judinančiam bei žmones vėsinančiam, vėsumą teikiančiam daiktui. Geriausia jį vadinti *vėsintuvu*

ar *vėdintuvu*. *Vėsintuvu* pirmiausia vadinamas patalpos, kambario viduje pastatytas bei įtaisytas aparatas, kuris tejudina orą patalpos viduje ir tuo būdu suteikia ten esantiems žmonėms vėsumo. Bet tam "fenui", kuris įtaisytas patalpos sienoje ar lange ir kurio pirmas uždavinys kaip tyčia ir yra ištraukti, išpumpuoti iš patalpos blogą orą jau tikrą ir *vėdintuvo* vardas, nes jis pirmiausia juk orą vėdina — išleidžia lauk blogą, o įleidžia geresnį. *Vėdinti* juk reiškia ne vien vėsiau daryti, bet ir netikusį orą, kvapą iš kurios patalpos ar vietos išleisti, pašalinti, plg.: *Kambary yra smalkiū — išvėdink; drabužiai dvokia pelėsiais — reikės nešti lauk vėdinti*. Žinoma, ir pastarasis aparatas, judindamas orą, įleidžiamas jo iš lauko (jei čia šalčiau), daro vėsumą, ir norint gali būti bendru *vėsintuvo* terminu vadinamas. Bet siekdami didesnio tikslumo, griežtumo, galėtume vartoti prireikus abu pavadinimus.

A. Lalio terminas (duodamas jo angliškai lietuviškame žodyne) *vėdykla* netinka, nes dabar priesaga *-ykla* bendrinėje kalboje daugiau ką kita reiškia, plg. *ganykla* "vieta, kur ganoma", *džiaustykla* "vieta skalbiniams džiauti", *mokykla*. Lalis duoda ir kitą "fenui" pakaitalą — *vėsyklę*. Šis terminas nebūtų ir šiandien blogas, nes *-yklė* irgi vartojama daugiausia įrankiams bei įnagiams žymėti. Bet priesaga *-tuvas* dabar yra daresnė bendrinėje kalboje (plg. *lėktuvas, šaldytuvas, garsintuvas* "ruporas", *žadintuvas* "žadinamasis laikrodis, budilninkas").

Tokį "feną", kuris pastatytas oro traukai sudaryti arba orui, šilimai išsklaidyti, išpustyti (pvz. kokiam krosnies įrengime) patalpos viduje, jau tikrą vadinti *pūstuvu*. Plg. *javus išpustyti* (išvėtyti). (Dr. P. Jonikas, *Gimtojo žodžio baruose*. Čikaga, 1952, 112-114 psl.).

Maža garbė svetimomis kalbomis kalbėti,
didi gėda savosios gerai nemokėti.

J. Jablonskis

Debussy ir Menotti

Iz. M.

Šiais metais "Laiškų Lietuviams" koncertas bus kovo mėn. 17 d. Bus statomos dvi vienaveiksmės operos: Menotti "Telefonas" ir Debussy "Sūnus palaidūnas". Šią pastarąją galima pavadinti ir inscenuota kantata. Šia proga norime mūsų skaitytojus šiek tiek supažindinti su šių veikalų autoriais: Debussy ir Menotti.

Achile Claude Debussy (1862-1918), prancūzas, buvo neturtingo porceliano pirklio penkių vaikų vyriausias sūnus. Tėvai augino tik jį vieną, o kitus vaikus augino teta. Iš pat mažų dienų Debussy pasižymėjo nuostabiu jautrumu gamtai, grožiui, paveikslams. Jis gėrėdavosi smulkiausiomis detalėmis, pvz. peteliškių sparnų žavintumu, ir jausmingai reaguodavo į menkiausias priežastis, kurios jo širdelėje sukeldavo didžiausio džiaugsmo arba nevaržomo apmaudo bangas. Nemėgo mokslo, buvo nesocialus ir pasitenkino tik naminėmis motinos pamokomis. Iki dešimt metų amžiaus visas jo dėmesys linko į gamtą ir dailininkų paveikslus, kurie tada gausiai buvo kuriami specifiniu stilium — impresionizmu, gavusiu šį vardą nuo vieno dailininko Monet paveikslo, pavadinto "Impression", nauju būdu vaizduojančio saulėtekį. Impresionistiniu stilium buvo kuriami ne tik dailės darbai, bet ir poezija bei muzika. Impresionistai davė laisvę ritmui, kokybei ir spalvoms. Jie vaizdavo objektus pagal vienkartinę akies ar jausmo apimtį, bet ne ėjimu į visumą iš detalių. Impresio-

nistų paveiksluose jaučiama spalvos, kaip judančių tonų kokybė muzikos kūrinys. Buvo tikimasi, kad Debussy bus dailininkas. Tėvas jį troško padaryti jūrininku. Tačiau viską nulėmė Debussy vaikiškas specifinis seno pianino daužymas, iš kurio jis išgirdavo keistas melodijas. Išgirdusi tokį skambinimą viena buvusi Chopino mokinė, poetė Verlain žmona, pati pasisiūlė jį mokyti muzikos ir paruošė jį Paryžiaus konservatoriją. Toks nemokytas, nesocialus 10 metų amžiaus berniukas praleido 11 metų konservatorijoje, laimėdamas nemažą premijų už savo muziką. Pvz. vieną gražiausių dainų "žvaigždėtą naktį" jis parašė, būdamas 14 m. Atostogų metu konservatorija jį rekomendavo turtingos baronienės Von Meck 6 vaikų muzikos mokytoju. Baronienė drauge su vaikais ir su jų mokytoju keliaudavo po pasaulį, supažindindama Debussy su didžiais Italijos, Rusijos ir kitais Europos kompozitoriais bei virtuozais. Kita moteris, solistė Vasnier, kuriai Debussy akompanuodavo žymioje dainavimo studijoje, paskatino jį kurti meniškas dainas, kurias ji viintelė suprasdavo ir pajėgdavo atlikti. Jos įtakoje Debussy papildė savo mokslinio išsilavinimo trūkumus. Baigęs konservatoriją, jis parašė "L'Enfant Prodigue" (Sūnus palaidūnas), vieno veiksmo operą ar inscenuotą kantatą, kuriai pats parašė ir libretą pagal Šv. Raštą. Veikale vaizduojamas tėvų skausmas, sūnui palikus namus, derliaus šventė su šokėjų džiaugsmu, tuo metu nusikamavusio sūnaus palaidūno grįžimas namo ir tėvų džiaugsmas bei Viešpaties garbinimas už tą malonę. Viskas baigiama iškilingu trio himnu. Už šį veikalą 22 m. amžiaus Debussy laimėjo *Grand Prix De Roma* stipendiją studijuoti 4 metus Romoje valdžios lėšomis. Debussy buvo patriotas prancūzas ir labai vengė svetimų tautų kompozitorių įtakos, todėl ir stipendiją priėmė nenoriai. Romoje studijavo tik porą metų. Jis pasiliko ištikimas sau, individualus kompozitorius prancūzas, vienas stipriausių pradininkų-kūrėjų naujos impresionistinės muzikos srovės, kurioje tonai piešia muzikinį įspūdį, kaip dailininkų im-

C. A. Debussy

presionistų spalvos paveikslą. Sukūręs daugybę tokios rūšies veikalų, jis pasidarė pasauliui žinomas, kaip dvidešimtojo amžiaus naujos muzikos architektas, nusistovėjusių klasikinės muzikos formų priešas, savotiškas muzikos revoliucionierius. Tačiau jis neatmetė geriausių klasikinės muzikos tradicijų, bet, jomis pasiremdamas, kūrė impresionistines melodijas, savaip išreikštu ritmu, harmonija ir instrumentacija, išgaudamas šviežius ir žavingus muzikos efektus.

Daug jo kūrinių yra miniatūriški, bet išbaigti, kaip Chopino. Tačiau jis yra sukūręs ir didelės apimties veikalų, pvz. operą "Pelleas ir Melisanda", kuri yra jo impresionistinės muzikos credo ir kuri dabar statoma didžiuosiuose pasaulio operos teatruose. Mažiau populiarios jo operos yra: *Karalius Lyras* ir *Švento Sebastijono kančios*. Keletas didelio užsimojimo operų liko nebaigtos. Pasaulio scenose nuolat skamba jo orkestriniai veikalai: *Jūra*, *Pavasaris*, *Vieno Fauno popietė*, *Paveikslai orkestrui*, *Iberia*, *Pavasario rondai*. Taip pat jis paliko parašęs keletą baletų, choro veikalų, kantatų, muzikos vaikams, fortepiono kūrinių, muzikos paskiriems instrumentams ir

ansambliams, daug aranžuotų dalykų ir ypač nemaža solo dainų, panaudojant impresionistų poetų Baudelaire, Mallarmé ir Verlaine eilėraščius. Nors ir neturėdamas normalaus mokslinio išsilavinimo, eilę metų jis buvo didžiųjų Paryžiaus dienraščių ir žurnalų muzikos recenzentas, kur drąsiai skleidavo savo idėjas apie naują muziką ir vertindavo muzikinį Paryžiaus gyvenimą. Dalis jo muzikinių straipsnių išleista 1927 m. knygoje, vardu "Monsieur Chroche, antidilettante". Aplamai Debussy kūryba yra individualus naujų ir pamirštų senų idėjų muzikinis lydinys.

Mūsų amžiaus akimis žiūrint, jo kūryba taip pat skiriama klasikinės muzikos keliui. Savo šakotame muzikos gyvenime jis dar yra žymus kaip labai individualus pianistas virtuozas, kuris kiekvieną kūrinių atlikdavo visiškai kitaip, negu visi kiti. Taip pat jis buvo muzikos mokytojas ir žinomas dirigentas tiek savame krašte, tiek ir užsieny.

Debussy buvo du kartus vedęs. Pirmąją žmoną, bemokslę blondinę, jis paliko po penkerių, gyvenimo metų. Antroji žmona buvo Emma Bardac, turtinga ir graži solistė, su kuria susilaukė dukros Chou-Chou. Jo darbingą gyvenimą pakirto vėžio liga, kuria 9 metus pasirgęs, paliktas žmonos, mirė 1918 m. vokiečiams bombarduojant Paryžių. Jo mirties net Paryžiaus spauda nepaminėjo. Kitais metais mirė ir dukra. Žmona gyveno iki 1934 m.

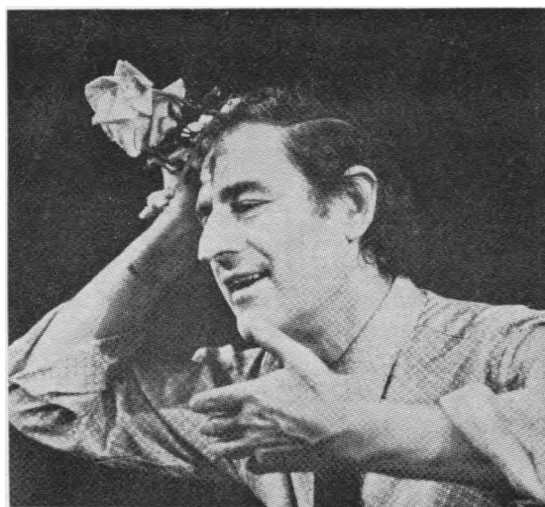
Gian Carlo Menotti, gimęs 1911 m. Italijoje, buvo šeštas iš dešimties vaikų italų pirklio šeimoje. Motina mėgo muziką ir pati mokė vaikus, nes Italijos provincijoje nebuvo pasiekiami kiti muzikos mokytojai. Menotti pradėjo komponuoti 6 metų amžiaus. Pirmąją operą "The Death of Pierrot" parašė, būdamas 11 m. amžiaus, sukūręs tai operai ir libretą. Kiek vėliau parašė operą "The Little Mermaid", pagal Andersenio pasaką. 1924 m. įstojo į Milano konservatoriją, kur buvo Toscaninio mokinys. Po 4 studijų metų, persikėlęs į Ameriką, laimėjo stipendiją į De Curtis muzikos institutą Filadelfijoje, kur studijavo pas Rosario Scalero, kompozicijos skyriaus direktorių.

Būdamas 23 m. amžiaus parašė didesnės apimties operą "Amelia goes to the Ball", kurią pastatė De Curtis muzikos institutas ir dirigavo žymusis Fritz Reiner. Vėliau pagal įvairius užsakymus jis rašė operą po operos: *Senmergė ir vagis* (televizijai), *Dievo sala* ir kt. 1947 m. parašė vienaveiksmę komišką operą "Telefonas", kur vaizduojama trapi, linksma mergaitė, tvarkanti visą savo gyvenimą tik per telefoną. Ši opera, pastatyta Broadway teatre, ėjo 7 mėnesius, iš viso buvo 211 pastatymų. Dabar ji yra atliekama visoje Amerikoje su didžiausiu pasisekimu. Kita didelė Menotti opera, vardu "Konsulas", 1950 m. buvo pastatyta Londone ir sukėlė milžinišką sensaciją. Geriausia savo opera jis pats laiko "Blyker gatvės šventąjį".

Menotti pats rašo libretus savo operoms, o kartais rašo ir kitiems, pvz. Barber operai "Vanessa". Greta operų jis parašė tris originalius baletus, keletą orkestrinių bei instrumentinių kūrinių ir solo dainų. Jo muzikos stilius yra skirtingas nuo Debussy. Menotti yra aistringas Puccinio garbintojas, tačiau jis turi savo stilių — laikosi italų melodingumo, bet estetiškai ir saikiai jungia jį su avangardine muzika.

Asmeniškame gyvenime jis yra judrus, vengia draugysčių, nerašo laišku. Jis nerašo nė eilutės, pirmiau neapgalvojęs, kaip ji veiks publiką. Baigęs De Curtis institute studijas, kurį laiką jis dėstė kompoziciją ir dramą, vėliau apsigyveno Niujorke. 1953 m. nuvyko į Italiją ir ten įsteigė vasaros muzikinius festivalius, kur jis pats buvo ir direktorius, ir režisierius, ir dirigentas, ir lėšų organizatorius. Į šiuos festivalius jis sudėjo visas savo santaupas, subankrutavo ir 1962 m. vėl turėjo grįžti į Ameriką užsidirbti pinigų už naujas operas.

Amerikoje iš visų šio meto operų jo operos yra labiausiai mėgstamos ir daugiausia statomos. Tai liudija kad ir paskutiniaisiais metais jo pastatytų operų skaičiai, palyginus su kitais amerikiečiais kompozitoriais. Per vienerius metus Amerikos teatruose buvo 9 Menotti operos su 689 pastatymais; Douglas Moore — 5 operos su 68 pastatymais;

G. C. Menotti

Carlisle Floyd — taip pat 5 operos su 68 pastatymais; Dominick Argento — 5 operos su 39 pastatymais; Thomas Pasatieri — 4 operos su 19 pastatymų; Virgil Thomson — 3 operos su 10 pastatymų.

Neseniai jis vėl laimėjo keletą didžiųjų Amerikos premijų, skirtų kelti muzikinei kultūrai. Įvairias savo ir kitų kompozitorių operas jis dirigavo Italijoje, Vokietijoje, Amerikoje. Galima teigti, kad Menotti dabar yra savo muzikinės kūrybos ir veiklos žydėjime. Jis išaugo Amerikoje, bet laikosi italų pilietybės.

Bent trumpai pažinus šią dviejų muzikos genijų gyvenimo apybraižą, bus tikrai įdomu išgirsti kovo 17 d. Jaunimo Centre jų kūrybos smulkesnius deimančiukus.

Šiuos du deimančiukus Čikagos publika turės progos išgirsti ir pamatyti šių metų kovo mėn. 17 d., šeštadienį, 7 val. vak. Jaunimo Centre. Galimas dalykas, kad vėliau dar bus ir antras spektaklis, nes kovo 17 d. gal visi norintieji negalės sutilpti. Čia yra tikrai meniški veikalai, verti visiems išgirsti ir pamatyti.

“Laiškų Lietuviams” metinė šventė

"Laiškai Lietuviams" jau įžengė į dvidešimt ketvirtuosius savo gyvavimo metus. Jie pradėjo eiti 1950 metais. Kai 1960 metais šventėme dešimties metų sukaktį, iškilmių metu buvo paskelbti pirmojo šio žurnalo straipsnio konkurso laimėtojai. Po to kasmet būdavo skelbiami straipsnio konkursai ir premijų įteikimo proga ruošiami koncertai bei vakarienės. Tas iškilmes paprastai vadiname "Laiškų Lietuviams" metine švente.

Šiais metais kovo mėn. 17 d. jau bus keturiolikta metinė šventė ir bus įteiktos premijos keturioliktojo konkurso laimėtojams. Konkursų temos buvo labai įvairios. Šių metų tema, "Kaip tikėjimas prarandamas ir atrandamas", buvo nelengva. Manėme, kad gali būti mažai dalyvių. Vis dėlto buvome maloniai nustebinti, kad ir šiame konkurse dalyvių skaičius nebuvo mažesnis. Gavome daug rašinių, kuriuos jau baigia skaityti konkurso vertinimo komisija.

Tuoj skelbsime ir penkioliktąjį konkursą. Redakcija prašo skaitytojus, kad jie pareikštų savo pageidavimus: kokia tema skelbti ateinančią konkursą. Tema, be abejo, turi derintis su šio žurnalo pobūdžiu ir turiniu. Straipsniai visuomet turi būti tokie, kad tiktų "Laiškų Lietuviams" žurnalui.

Visus mūsų mieluosius skaitytojus ir bičiulius kviečiame į metinę šventę kovo mėn. 17 d., šeštadienį, 7 val. vale. Jaunimo Centre. Kai kas sako, kad šie metai yra Čikagos lietuvių operų metai. Ir mūsų šventės meninėje programoje bus dvi vienaveiksmės operos: C. A. Debussy "L'Enfant Prodigue" (Paklydėlis sūnus) ir G. C. Menotti "Telefonas". "Paklydėlių sūnų" galima pavadinti ir inscenuota kantata. Tai yra tikrai įdomus veikalas, apie kurį galima daugiau rasti šio numerio straipsnyje "Debussy ir Menotti". Savo turiniu ir bibline tema jis labai tinka gavenios rimčiai. Bet jame pamatysime ir šokių, kuriuos ruošia Kristina Žebrauskaitė-Gintautienė su būriu balerinų iš B. Valeišaitės-Brusokienės išraiškos šokių studijos. "Telefonas" bus visiškai priešingo pobūdžio — tai linksmas šiuolaikinis veikaliukas su labai gražiomis dviejų jaunuolių (soprano ir baritono) solo ir duetų melodijomis.

Šiuos veikalus išvertė ir scenai parengė Izabelė Motekaitienė. Dainuoja: Praurimė Ragienė, Aušra Baronaitytė, Vytas Radys, dr. Algirdas Kriščiūnas ir Julius Savrimas. Akompanuoja Manigirdas Motekaitis. Dekoracijas ruošia Juozas Kiburas.

"Laiškai Lietuviams" dar niekuomet savo koncertų meninėmis programomis dalyvių neapvylė, bet beveik po kiekvieno koncerto iš dalyvavusiųjų ne kartą teko išgirsti: "Tikrai turėtų gailėtis tie, kurie šiame koncerte nedalyvavo". Tad patariame visiems ateiti ir šiais metais, kad paskui nereikėtų gailėtis...

Esame labai dėkingi šių metų konkurso premijų mecenatams: Vincui Kuliešiui, Aldonai Mažeikienei ir Stefanijai Rudokienei.

Redakcija ir leidėjai

ATSIUSTA PAMINĖTI

SUVAŽIAVIMO DARBAI VII. Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos leidinys, Roma, 1972. Redagavo A. Liuima, S.J. Šis tomas skiriamas Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos 50 metų sukakčiai paminėti.

MAŽOSIOS PASAKOS. Iš lietuvių liaudies pasakų lobyno mažiems vaikams parinko ir skaityti paruošė A. Giedrius. Iliustravo D. Rėklytė-Alekniienė. JAV LB Švietimo Tarybos leidinys, 1972 m. Didelis formatas, 80 psl., kaina 2 dol.

Jonas Juodvalkis. MANO DIENOS. Atsiminimai. Išleido Anatolijus Kairys, 2955 W. 71st Street, Chicago, Ill. 60629. Redagavo Bronius Kviklys. 112 psl., kaina nepažymėta.

ŠVIETIMO GAIRĖS, Nr. 7(11). Lietuviškojo ugdymo žurnalas mokyklai ir šeimai. Leidžia JAV LB Švietimo Taryba. Redaguoja Petras Maldeikis, 2615 N. 39th Street, Phoenix, Arizona 85008. Žurnalo mecenatas — Lietuvių Fondas. Išeina du kartus per metus. Prenumeratos kaina — 3 dol. metams. Atskiras numeris — 1.50 dol.

Į LAISVĘ, Nr. 56(93). Politikos žurnalas. Leidžia Lietuvių Fronto Bičiuliai. Redaguoja Juozas Kojelis, P.O. Box 34461, Los Angeles, Calif. 90034.

SĖJA, 1972 m., Nr. 4(119). Tautinės demokratinės minties laikraštis. Leidžia Varpininkų Leidinių Fondas. Redaguoja Liudvikas Šmulkstys, 2523 W. 69th Street, Chicago, 111.60629.

NUOŠIRDI PADĖKA "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" RĖMĖJAMS

100 dol. auokojo N.N. Čikagoje.

10 dol. auokojo A. Matulionis.

Po 5 dol. auokojo: V. Rygertas, A. Grigaliūnas, V. Stanislovaitis, O. Vilėniškis, D. Kriauciūnienė, K. Rimas, dr. J. Jakševičienė, A. Valavičius, L. Kairienė, A. Lisauskas, kun. J. Velutis, V. Valenta, V. Valantinas, J. Sungaila, B. Čižikas, M. Ostrauskas, kun. M. Kirkilas, S. Vaišvilienė, A. Dronsatavičius, J. Misevičius, K. Linkus, vysk. V. Brizgys, J. Žukas, V. Urbonas, J. Mališka, B. Kripkauskienė, J. Samaitis, E. Diminskienė, M. Kriauciūnienė, G. Juškėnas, J. Vaineikis, R. Korzonas, J. A. Banėnas, A. Grybauskas, E. Mališauskienė, S. Kalvaitis, K. Majauskas, A. Masilionis, P. Gruodis, A. Lesevičius, S. Geštautas, M. Kapačinskas, J. Butikas, J. Šlapkauskas, I. Valančius, S. Juškus, P. Balandienė, O. Ūselienė, A. Sadauskienė, V. Gečas.

Po 3 dol. auokojo: J. Turčinskas, L. Kezenius, V. Kezinaitis, J. Bakšys, J. Kanišauskas, S. Kasnickas, J. Mikšys, R. Balsienė, F. Černius, A. Tamolionis, J. Kriščiukaitis, B. Vizbarienė, M. Kapočius, kun. V. Pikturna.

Po 2 dol. auokojo: K. Stundžia, E. Balčiūnas, B. Monkevičienė, O. Vyšniauskienė, O. Gedvilis, kun. J. Tautkus, A. J. Gečius, M. Tarvydas, V. Nagius, A. Paskočimas, A. Pračkailienė, V. Vitkus, O. Sabalys, P. Narbutis, S. Jankauskas, O. Kukarskienė, J. Bilevičius, G. E. Songinas, M. Židžiūnienė, J. Šalučka, J. S. Sakalas, V. Kuzma, B. Petrošius, M. Remienė, A. Paulius, M. Malčius, O. Kasperskis, S. Kvantas, V. Gliosas, J. Ardys, S. Nutautas, E. Gimžauskienė, G. Indreika, E. Ribokienė, O. Martišauskienė, K. Mikūžis, M. Krasauskas, dr. J. Kižys, A. Naujokas, J. Kizlauskas, T. Karaliūtė.